

BIBLIOTECA
DE MEDICINA

EST. 86

TAB. 2

NÚM. 13

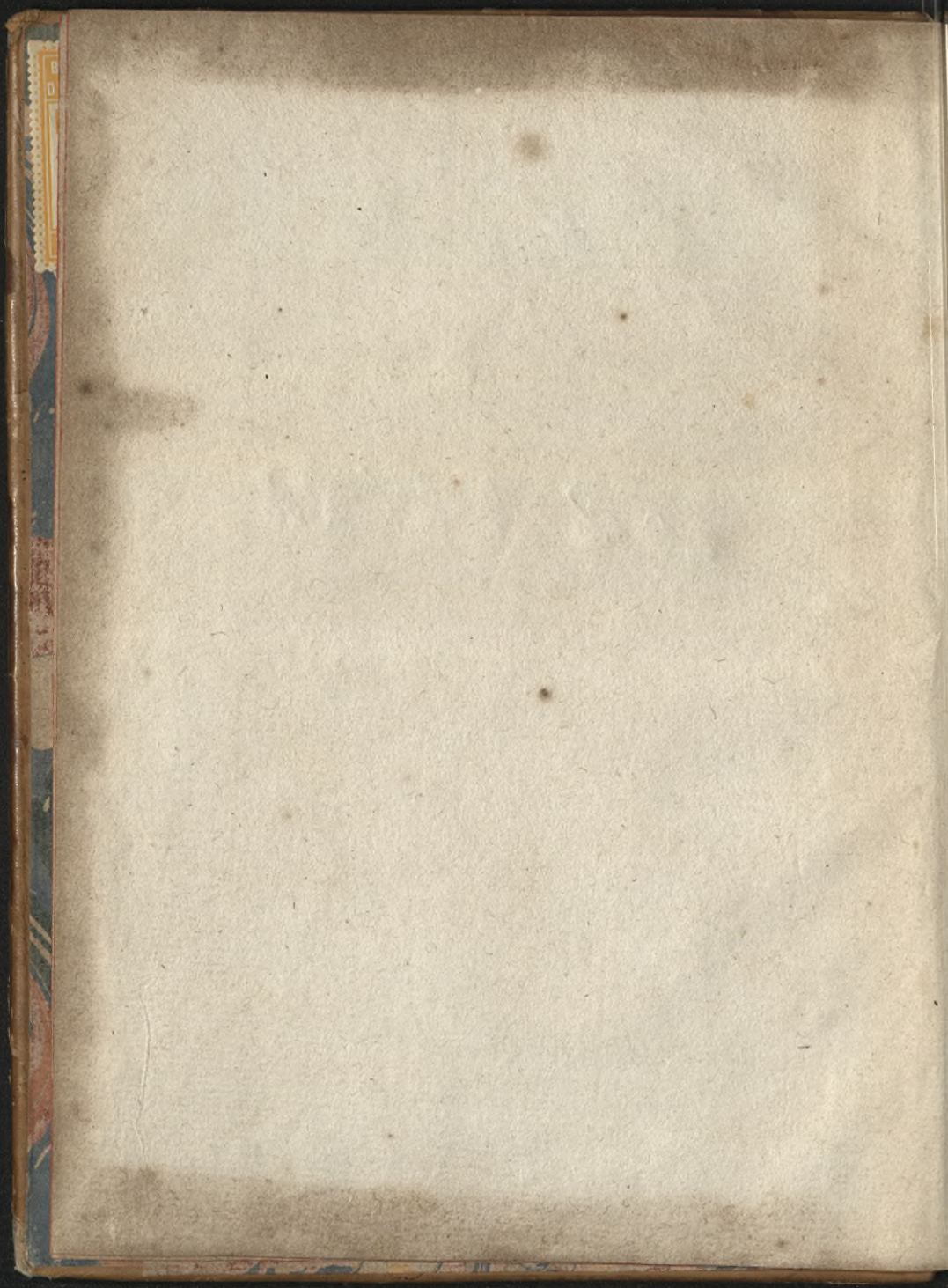
MADRID

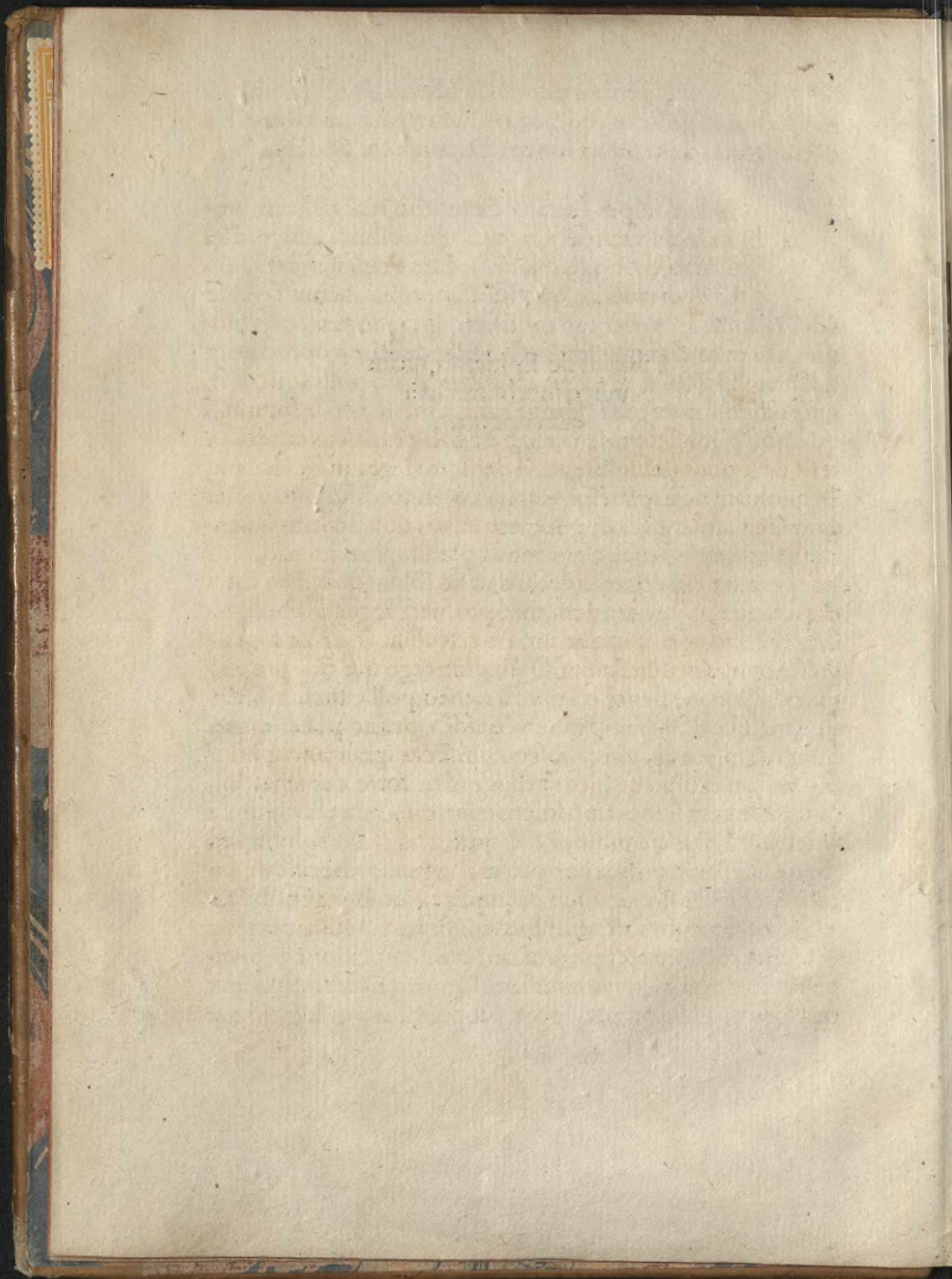

Reservado

86-2-A-M-13

Libellus de Epidemia, quam
uulgo morbum Galli
cum uocant.

Nicolai Leonicensi uincentini in librum de epidemia, quā
itali morbum gallicum uocant, ad illustrem uirum Ioānem Frā
ciscum mirandulensem, Concordiæ comitem, præfatio.

h Abitā nuper Ferrariæ de morbo, quē gallicum uo
cant, disputatōem, atque à me postmodum mādātā
litteris, cui magis quā tibi Ioānes Francisce mirādulē
sis dedicauerim, qui cum supioribus diebus Ferrariæ
adesses, atque ante diem ad eandem disputationem constitu
tum, tibi ex causis urgentibus esset discedendum, non parum
dolere mihi uisus es, q̄ eidem disputationi nō posses interesse,
neq; dissimulanter tulisti gratissimam rem me tibi facturum, si
quæ non potuisses præsens accipere, haberes absens ex meis lit
teris, uel potius uolumine ad id dedicato legendi facultatem.
Et quoniam non te latebat magnæ cōtentionis disputationes
a medicis, atque philosophis pertractatas non ueritatis inuen
tione, sed iurgiis, atque clamoribus plerunque terminari, illud
insuper a me expectare uidebaris, ut nō solum quæ nam inter
disputantes opinio tandem esset pro uera recepta tibi signi
ficarem, sed mei quoque iudicii calculum inter ambigen
tes sententias manifestarem. Quid plura? ego qui tibi propter
tua eximia in me beneficia omnia debeo, pollicitus sum factu
rum me, quod optabas, arduum quidē opus, ac penē temera
rium, nisi ipsum excusaret obsequium. Ecce igitur iam tibi fidē
promissam exoluo quanto tardius, quā tu forte cupiebas, tan
to maiore cum scœnore. nō solum enim eam, quæ præcipue de
fēdebatur Ferrariæ opinionē, sed quascunque alibi plurimum
uigere intellexi, conatus sum pro mei ingenii imbecillitate cō
futare, meāq; postremo loco, exemplis, rationibus, ac nobilissi
mox medicorum auctoritatibus confirmare. Multa præterea
Auicēnæ dicta, quæ ad propositam contemplationem perti
nebāt, duximus in controuersiam. Quare qui hæc lecturi sunt
quæso boni cōsulant, neque me propterea impudentem, aut

insolentem iudicent, qui ausim magni nominis auctores inces-
sere. Facimus hoc multorum ueterum, ac præcipue Aristotelis
summi philosophi exemplo, qui tanti fecit ueritatem, ut pro
ea asserenda scripserit etiam contra præceptorem. neque uero
hanc apud te præfamur ueniam, qui hoc meum circa antiquo-
rum scripta examinanda studium, adeo nõ improbas, ut in ea,
quã nuper Ferrariæ habuimus de litteris confabulatioe, mirari
te mihi dixeris, q̃ in illo, quem superioribus annis edidi de me-
dicorum erroribus libro, Plinium tam leuiter perstrinxissem, in
cuius auctoris libris tu multo plures, quàm qui a me fuere no-
tati errores animaduertisses. Dicimus ista malignis, atque impu-
dentibus, quorum alii ea etiam, quæ tacite probant, quia tamẽ
ipsi non scripserunt, aut inuenerunt liuore ducti aperte calu-
mniatur, alii uero more pecudum alienis semper uestigiis infi-
stentium, nihil suo, omnia aliorum iudicio tribuunt. & si cui se
semel auctori addixere, eius auctoritatem sine ratione rationẽ
esse arbitrantur. Vtunque tamen hi de nostris scriptis iudica-
uerint, quãto minorem apud ipsos gratiam sumus habituri, tã-
to maiorem apud probos, ac doctos speramus cõsequi, apud
te præsertim, qui Ioãnis Pici patrui tui per omnium gradus uir-
tutum uestigia imitaris, quiq; eam, quæ in eius intèpestiua mor-
te facta est litterarum, atque omnium bonarum artium iacturã,
ita refarcis, ut ad te respicientes uirgilianum illud omnes uno
ore pronuncient.

Vno auulso, non deficit alter

Aureus, & simili frondescit uirga metallo.

Tibi itaque, & paucis cecinimus, uobis placuisse contenti, reli-
quorum autem uel inuidorum uel imperitorum iudicia con-
temnentes.

De Epidemia, quam Itali morbum gallicū, Galli uero Neapolitanum uocant, Nicolai Leonici Vincentini liber.

n Ouos Italiæ aduenisse morbos prioribus sæculis ignoratos antiqua ætas credidit. siquidē Plinius uir eruditissimus nō modo Italiæ, sed uniuersæ ferē Europæ lichenas ante Claudii principatum incognitos fuisse testatur uigesimo sexto de historia naturali libro. Ego uero de aliis Europæ partibus non planè habeo statutum quid sentiam. Illud pro certo affirmare auserim, multis ante, quàm Claudius iperaret annis lichenas fuisse græcis familiares, quando Hippocrates auctor græcus uetustissimus cum multis aliis in locis, tum præsertim in tertia particula Aphorismorū, in morborū æstiuorū mentione lichenem cōmeminit, ut mihi magis fiat uerisimile uexasse id malum etiam Italiā, quamuis forte longo temporum interuallo ante Claudium, sed nondum romano imperio ad exterās nationes propagato, atque ideo minus a græcis medicis Roma frequentata, defuisse eidem morbo nomenclatores, idcirco donec sine nomine perstitit, fuisse iterim obscuriorem, sicuti postea Claudio imperante iam græcis artibus, ac præcipue medicina uigēte in ciuitate lichenas, atque mentagram uocitantes, fecere illustriorem. Simile quoddam nostro hoc æuq̃ accidit, iam enim insolitæ naturæ morbus Italiā, & multas alias regiones inuasit. Pustulæ sunt a partibus obscœnis incipientes, mox totum corpus, atque ipsam præcipue faciem occupantes, præter sceditatem, magnum insuper cruciatum plerunque afferentes. Huic tamen morbo nondum nostri temporis medici uerum nomē imposuere, sed uulgate nomine malum gallicum uocant, quasi eius cōtagio a gallis in italiā importato, aut eodem tempore & morbo ipso & Gallorum armis Italia infestata. Nō defuerē quidem, qui eundem cum illo putarint, quem prisci elephā

tiasin nominarunt, sicut alii morbum Gallicum esse antiquis li-
chenas, alii saphati, alii prunam, siue carbonein, alii ignem per
sicum, siue sacrum existimarunt. Quæ quidem ambiguitas no-
minum, & dere ipsa quoque dissensio multos suspicari fecit no-
uam hanc esse lueni nūquam à ueteribus uisam, atque ideo à
nullo medico uel graeco, uel arabe inter alia morborum gene-
ra tactam. Ego sicuti neque illis assentior, qui uarias huic morbo
indidere appellationes haud quaquam eius naturæ congruen-
tes, ita ubi considero eadem naturæ præditos homines, sub eo-
dem cœlo natos, sub eisdem syderibus educatos, eisdem etiam
semper fuisse morbis obnoxios cogor existimare, neque mihi
potest in captum mentis peruenire natam hanc repente labem
nostram ita infecisse ætatem, ut nullam superiorem. Quod si
quis aliter quàm ego sentiat quid tandem hoc esse dixerit aut
quam deorum uindictam: nam si causæ naturales inspiciantur,
millies post mundi initia eadem exitere. Quare similem mor-
bum ex causis similibus etiam superioribus ætatibus contigisse
parati sumus ostendere, ubi prius illorum opiniones, qui mor-
bum Gallicum fuisse à priscis elephantiasin nominatum, siue
quid aliud à nostra opinione diuersum credidere, confutau-
rimus. Sed ante, quam disputationem ipsam aggrediamur, il-
lud in primis admonendum est aliud morbi genus significari
uerbo elephantiasis in libris arabum, aliud in libris graecorum.
Rasis siquidem atque Auicenna elephantiasin pro morbo ac-
cipiunt, in quo pedes, & crura supra modum intumescent. Ga-
lenus, ac Paulus, omnesque graeci auctores in eodem uerbo
morbum intelligunt, quem Auicenna, & medici iuniores le-
pram appellant. De primo uerbi elephantiasis apud arabes si-
gnificato neminem ambigere arbitror, de secundo apud gra-
cos usitato longius est à nobis differendum, nam si ostensum
fuerit, nihil aliud esse graecis elephantiasin, quàm morbum illum,
quem uulgato nomine lepram uocamus, tunc id quoque pro-
batum erit morbum Gallicum non esse elephantiasin, quan-

Elephantia-
sin aliter a-
pud graecos
aliter apud
arabes capi.

Galenus &
paulus

do & qui contrarium sentiunt, morbum Gallicum plurimum
à lepra distare concedunt, Vt igitur ad rem ipsam propius ac-
cedamus, elephantiasin apud græcos, esse apud arabes, & iunio-
res medicos lepram ita demonstratur. elephantiasis auctore
Paulo aeginita est cancer totum occupans corpus, unde idem
paulus inquit. Si cancer unum tantum membrum infestans
tamen secundum sententiam Hippocratis insanabilis est, quan-
to magis elephas, qui cancer quidam est uniuersalis omnem cu-
rationem superabit. Eandem sententiam scribit libro quarto
Auicenna his uerbis. Et cum cancer, qui est lepra membri uni-
us sit de illis, quibus nō est sanatio, quid dicemus de lepra, quæ
est cancer totius corporis. Idem dixerat Auicenna circa initia
eius capitis, in quo agit de lepra quidelicet lepra est sicuti can-
cer communis toti corpori. Sed & eorūdem humorū uicio
generari elephantiasin Paulus censet, & Auicenna lepram, &
quemadmodum Paulus minus malam elephantiasis speciem
statuit, quæ ex quadam ueluti face sanguinis supassata ortum ha-
bet, alteram, quæ à flaua bile æque retorrida fit, deteriorem. sic
& de duabus lepræ speciebus, quarum altera, itidem ex face san-
guinis, altera ex flauabile in atram propter assationem conuersa
generatur Auicenna decernit. Neque uero aliam Paulus ele-
phantiasin aliam lepræ Auicenna adhibet curationem. Neque
etiam Galenus scribens de elephantiasin secundo libro artis cura-
tiuæ ad Glauconem minus, quam Paulus cum Auicenna scri-
bente de lepra concordat, immo uero omnia illa Auicennæ
uerba, quod lepra multiplicatur in Alexandria propter calidi-
tatem aeris, & malitiam cibi, & eius essentiam ex genere piscium
& carne salita, & carne grossa, & carnibus asinorum, & lentibus,
(liceat enim mihi ipsius Auicennæ uerba, quāuis barbare scripta,
maioris tamen fidei gratia referre) omnia inquam hæc Auicen-
næ uerba sunt ex Galeno de elephantiasin eo, quo nuper dixi-
mus libro loquente translata. Quid quod nisi Galenus per ele-
phantiasin morbum, quem diximus intellexerit, illud seque-

Auicenna

tur absurdum Galenum medicorū facile p̄cipē, qui tot de me-
 dicina uolumina tam accurate, tam copiose conscripfit, nullā
 de eo morbo, qui reliquos omnes magnitudine superat, quē
 nos uulgo lepram appellamus in suis libris fecisse mētionem.
 Galeni autem libros intelligo, quos idem auctor in propria lin-
 gua scriptos reliquit, nam in his, quos uel ex gr̄ca, uel ex arabi-
 ca lingua translatos habemus, plurima est in hoc uerbo lepra
 ambiguitas, quoniam aliquādo translator ubi elephantiasin in
 gr̄co Galeni Codice scriptū inuenit leprā ē interpretatus, ubi
 uero leprā, nihil immutauit, sed eodē usus est uerbo, cum tamen
 apud gr̄cos auctores alius morbus sit lepra, alius elephātiāsis.
 Lepra enim (ut inquit Galenus in libro de tumoribus cōtra na-
 turā) passio solius cutis est, qđ de elephantiasi dici nō pōt, cū in
 eo morbo, qui ἐλεφαντίασις a gr̄cis noīatur, nō mō cutis, sed
 carnes etiā, atq; ossa, ut Celsus quoque testatur, plerunq; uitē
 tur. Quod si quis pertinaciter tueri uelit eundē esse morbum
 quem gr̄ci λέπρα, atque arabes itidē nominent, uideat quid
 ipsum concedere oporteat, hoc. s. esum uiperarum, quo nul-
 lum esse pr̄stantius remediū aduersus lepram medici oēs
 uno ore consentiunt, quōdque inter nobilia medicamēta con-
 tra lepram Auicenna numerat non modo non sanare id ma-
 lum, sed insuper generare. Galenus enim libro undecimo de
 simplici medicina duorum meminit elephantiasi morbo labo-
 rātium, qui ex esu carnium uiperinarum in lepram inciderunt,
 quare necessarium est dicere alium esse morbum, qui a Gale-
 no, & ceteris gr̄cis λέπρα uocetur, alium qui ab Auicenna, ac
 medicis iunioribus eodem nomine nuncupetur. Quid le-
 pra nomen significet apud arabes, & medicos iuniores, qui ara-
 bum doctrinam magna ex parte sequuntur, nemo nisi hebes,
 atque omnino obtusus ignorat, quid uero apud gr̄cos, siue
 latinos ueteres gr̄cos imitantes multi etiam nesciunt eruditi.
 unde data est errori occasio, ut diuersarum linguarum significa-
 ta distinguere nescientes, uel elephātiāsin nō ēē leprā, de q̄ scri-

Leprā aliud
 significare
 apud gr̄-
 cos aliud
 apud medi-
 cos iuniores

bit Auicēna, uel nō simpliciter leprā, sed quādā lepræ spēm existimauerint. Nos uero elephātiāsin idē eē, qđ lepra, de qua agit Auicēna, atq; ab altero morbo diuersā, quē Galēus *λεπρω* nominat, existimamus. Idq; uidemur multis rōnibus ex ipsius morbi sūptis eēntia demōstrasse. Age uero ēt ex ui nominū, quibus idē morbus nūcupatur, argumētemur, neq; n. tātū elephātiāsis, sed præterea *σατυρίασις* apud grācos nominatur, licet uerbū satyriasis pro priapismo quandoq; apud eosdē grācos accipiat. Nomen autem elephantiāsis tractum est a similitudine elephantis, quoniam (ut inquit Galenus sexto de causis accidentium) qui hoc morbo laborant, carnem habent nigram & tuberosam plenam, qualis est cutis elephantum. Nonnulli elephantiāsin ob morbi magnitudinē, qui nulli ferē remedio succumbit, dictam existimant. Quidam ob id quod sicut elephas præ cæteris animalibus diutissime uiuit, ita humoribus longissimus est, quæ quidem omnes proprietates nulli alii morbo magis conueniunt, quam illi, quem nos uulgo lepram nominamus. Sed & *σατυρίασις* idē morbus a grācis uocatur, quoniam eo affecti faciem similem satyris habent, nasum sinum, crassa labra, aures leuigatas, ut scribit Galenus libro secundo de causis morborum, ac præterea alio libro qui de tumoribus contra naturam inscribitur, quo etiam in loco aspectu horribiles, & male olentes satyriāsin patientes ostendit, quæ omnes notæ morbum illum, quem lepram uulgo dicimus minimo minus ante oculos ponunt. Quanquam uero efficacibus rationibus, tum ex morbi essentia, atque appellatione, tum etiam ex sensu sumptis probauerimus, nihil aliud esse elephantiāsin apud grecos, quā morbum, quem arabes nominant lepram, siue quid aliud, quod ipsis lepram significet, iidem tamen arabes, ut antea admonuimus, per elephantiāsin non eundem, quem grāci morbum, sed crurum potius, ac pedum tumorem immodicum intelligunt, quod facile est ipsis permittendum, quandoquidem, ut sæpe Galenus præcipit non est de nomi-

Vnde tractum sit nomen elephantiāsis.

Satyriasis

Cófusio ara-
bum i mor-
bo qui ele-
phátiasis no-
minatur.

Auicēna

Cedrea.

Simonē ma-
le alchitram
picem liqui-
dam inter-
pretati.

Rasis

nibus a medicis litigandum, nisi iidem auctores non solum nomina, sed res ipsas quoque confunderent, cum uideatur Auicenna libro tertio ubi agit de elephantiasi sumpta pro tumore pedum nonnulla dicere, quæ etiam Galenus de elephantiasi in eo accepta, quo græci capiūt significatu libro siquidem qui de nigra cholera apud latinos inscribitur Galenus inquit ex eodem fieri humore elephantiasin, atque uarices, qui quidem humor primum rubidus apparet, deinde nigrescit. Idem de sua elephantiasi refert Auicēna, & sicuti Galenus, ac Paulus elephantiasin ad rubidum colorem declinare minus malam arbitrantur, ita Auicenna subrubram elephantiasin nigra censet esse incolumiorem. & quia Dioscorides scribit cedream, hoc est gumi illud ex cedro arbore fluens, quod arabes uocāt alchitram, licet Simon Genuēsis id uerbum arabicum picem liquidam latine interpreteretur, quia inquam Dioscorides auctor est cedream iuuare elephantiacos, si lingatur, aut inungatur, postmodum Auicenna de eodem remedio contra elephantiasin, hoc est tumorem (sic enim ipse id uerbum accipit) crurum, uel pedum, ita scribit, dicitur q̄ alchitran confert in uiscatum, & linitum, Rasis quoque, qui elephantiasin in eodem, quo Auicenna accipit significatu, nam & in Almanfore, & in diuisionibus, seorsum de lepra, & seperatim de elephantia sitanquam de morbis differentibus tractat, idem tamen auctor libro duodecimo Continentis, in quo agit de crurum uititiis, quibus annumerat elephantem de uitio elephantis plurima scribit, quæ etiam Galenus uariis in locis de elephantiasi, immo uero Rasis ipse Galenum allegat in libro de cholera nigra ita scribentem. Vitium elephantis & uarices fiunt ex humore nigro, quod nisi fuerit cum eis caliditas, non erunt intensæ maliciæ, ex uehementi quoque declinatione ad choleram nigram puram fit uitium elephantis. Similem ferè sententiam, ut antea ex parte notauimus, scripsit Auicenna libro tertio capite illo, quo una de elephantiasi, ac de uaricibus agit, qui quidem Au-

cenna partim Galenum, partim Rasim in eodem capite uide-
 tur imitatus. Multa autem remedia, quæ græci tradunt contra
 elephantiasin pro lepra sumptam scribit Rasis libro, quem di-
 ximus contra uitium elephantis, ubi de pedum, aut crurum ui-
 tiis tantum differit, ueluti ex Galeni auctoritate plantaginem.
 quam etiam Celsus ad elephantiasin præcipue commendat. Ex
 Dioscoridis itidem auctoritate ad uitium elephantis laudat
 Rasis fel hircinum, atque mentastrum. Longum esset, si multa
 alia uelle in enarrare, quæ græci, atque arabes, quamuis de mor-
 bi essentia differentes, de elephantiasin tamen similiter tradide-
 runt. Quod si quis forte tam Auicennam, quam etiam Rasim
 ea ratione tueatur, quod crurum pedum uel tumorem, quem
 elephantiasin nominarunt, non lepram, sed tantum lepræ prin-
 cipium iudicauerint, atque ideo diuersis nominibus, alio scili-
 cet lepram, alio lepræ principium nūcupare uoluerint, ut mor-
 bi in sua tempora diuisionem non improbamus, ita illos duas
 eiusdem morbi partes non debuisse diuersas facere species,
 uel etiam genera omnino contendimus, quod maxime fecisse
 uidetur Auicenna, qui de elephantiasin libro tertio, de lepra ue-
 ro agit in quarto, tanto scilicet interuallo, ut uideatur elephan-
 tiasin distinctum omnino genus a lepra putauisse, cum præfer-
 tim idem Auicenna elephantiasin non uti Galenus inter figu-
 ras morbos, sed quantitatis potius libro primo collocarunt. Et
 hæc quidem de prima opinione longius forte, quam decuit,
 quia tamen est in ipsa præcipue Ferrariæ disputatum nos hoc
 in loco abundantius differuimus.

Celsus

Auicennā
 ponere ele-
 phantiasin
 inter mor-
 bos quanti-
 tatis, Gale-
 nū, uero, Fi-
 gurā.

Am ad alteram opinionem, quæ morbum Gallicum
 esse lichenas asserit cōfutan dam ueniamus. Hanc opi-
 nionem esse falsam ita colligitur. Lichen est morbus il-
 - le, qui latine dicitur impetigo, uulgo autem uolatica.
 Morbus Gallicus nō ē impetigo siue uolatica, igitur morbo galli-
 cus nō ē lichē. Quod morbus gallicus nō sit impetigo, siue uola-
 tica, q̄ fuit nostri syllogismi minor propositio, tam impetiti, q̄

λεχῖνα
pud gr̃acos
esse mor-
bū, qui à lati-
nis ipetigo
nominatur.
uulgo autē
uolatica di-
citur.

Cassius felix

etiam periti ipso sensu monstrante nouerūt. Quare id solū ostē-
dere oportet, qđ malū gr̃aci λεχῖνας uocāt, nos latīo uocabu-
lo ipetiginē nōiare, & qđ docti ipetiginē, uulgus uolaticā nūci-
pare. Qui uero possumus melius ista probare, q̃ Cassii fel̃icis
auctoritate: cuius auctoris h̃ec sunt, q̃ a Simone Genuēsi allegā-
tur, uerba. Impetigo gr̃aci λεχῖνας; dicūt, latini zernas, nascūtur
ex melācholico humore, rotūdo schemate, ī superficie cutis: cū ī-
genti pruritu: quis non uideat his uerbis morbū, quē uulgato
nōie uolaticam uocitamus designari? Plures quoq; medici iu-
niores, in quorum numero Nicolus est, atque etiam Gentilis,
siue quicunque is est, cuius expositiones in Fen septimam li-
bri quarti Auicennæ habentur impressæ, sentire uidentur im-
petiginē esse uolaticam, & allegant alios idem sentientes, quā-
uis uideatur Rasis uigesimo quinto Continentis putauisse im-
petiginem esse tineam siccam, de qua opinione postea dice-
tur. Eundem uero morbum esse apud latinos impetiginem
qui sit λεχῖν apud gr̃acos præter Cassii fel̃icis auctoritatē, etiā
ratōe probatur. Quæ, n. remedia Galenus, & Paulus, omnesq;
gr̃aci auctores contra lichenas notauere, eadem ferē contra im-
petiginem a Quinto Serenio, Rasi, atq; Auicēna scribūtur, ne-
que hi arabes auctores aliter generari impetiginem, quam gr̃a-
ci lichenas docuerunt. Sunt autem lichenes, & lepra (si lepram
eo modo, quo ante a gr̃acis capi docuimus, intelligamus) soli
us cutis passiones. Peior tamen est lepra, quam lichenes. nā (ut
Paulus, & Galenus) testantur) lichenes si diu perseverauerint, tã-
dem in lepram conuertuntur, maior enim est cutis fœditas, &
desquamatio in lepra, q̃ in lichenibus. Tanta tamen habent li-
chenes, & lepra naturæ cognitionem, ut credere possim hos
duos morbos apud diuersos auctores inuicem nomina mu-
tuari, nam quæ de impetigie scribit Celsus, ea potius lepræ cō-
ueniunt. Videtur, n. idem Celsus sicuti lepram, impetiginē, ita
lichenas, papulas latine nominasse. quod ex quā plurimis, quæ
a lii de lichenibus, ipse de papulis rettulit, colligere possumus.

Quemadmodum. n. a Cassio foelice scribitur, lichenas nasci ro-
 tundo schemate. i. figura in superficie cutis cum ingenti pruritu.
 & asperitate, atque ubi id malum serpere coeperit, serpiginem
 dici, ita & Celsus ait alterum papularum genus p minimas pu-
 stulas cutim exasperare, rodere, & eandem serpere, atque ut id
 uitium rotundum incipit, ita in orbē procedere, & quod græ-
 ci dicunt ex lichenibus diuturnis fieri leprā, Celsus de quadā
 specie papularum idem pronunciat, q̄ nisi cito auferatur i im-
 petiginem uertitur, & sicuti græci quosdam lichenas ἀγρίους
 idest feros nomināt, eodē modo Celsus alteram papulæ spe-
 ciem ἀγρίαν idest feram ab eisdem græcis appellari testatur.
 Deniq; quod leui papulæ Celsus remedium præcipit, ut scili-
 cet ieiuna saliuā quotidie defricetur, idem græci adhibent li-
 chenibus puerorum, qui quidem curationis modus argumē-
 to esse potest lichenas esse morbum, quem uulgo uolaticam
 nominamus, aduersus quam nostro quoque tempore mulier-
 culæ circa puerorum mala sananda præcipue sollicitæ nullam
 magis præsentaneam nouere medicinam, quā ieiunam sali-
 uam. Sed & eodem Celso auctore maior papula murali herba
 commodissime tollitur, quam quidem herbam græci, ut Cel-
 sus quoq; libro. iii. testatur *περδένιον*, & *περδύκιον* nomināt,
 latini uero, quia in parietinis nascitur alio nomine parietariam
 appellant, uulgus ob eum, quem in uasis uitreis abstergēdis ex-
 hibet usum, uitriolum, ut minus mirandum sit hanc ipsam her-
 bam lichenas sua ui absterforia sanare. Est tamen & altera herba
 ipsa quoq; in muris, sed maxime saxi humectis proueniens a si-
 mili ui, effectūq; λεχίν a græcis nominata quam nostri tempo-
 ris medici nescio qua ducti ratione, uel usu hepaticam uocita-
 runt, neque enim usquam apud celebrem auctorem, uel græ-
 cum, uel arabem legitur lichenem herbam hepati utilem esse,
 unde præ cæteris hepatica dici meruerit. Quod uero Pádecta-
 rius scripsit ex Serapionis, atq; Galeni (ut uidetur) auctoritate,
 ualere hanc herbam contra splenis, atque hepatis obstructio-

Herba mura-
 lis, & altera
 eiusdem ef-
 fectus quæ
 a græcis λε-
 χίν appel-
 latur

Pádectarius
 hoc loco i-
 probatur.

nes, & contra omnem hepatis ægritudinem, hi quidem lichenis effectus neque a Galeno, neq; a Serapione usquã scripti leguntur, si uero Pandectarius illos ex sua protulit opinione, minus illi hac in parte credendum, quoniam hanc ipsam herbam, quam græci λεχηνα uocant tanta nominum confusione obscurabit, ut quæ tandem herba sit, neq; alii ex uerbis eius scire liquido possint, neq; ipse sciuisse uideatur, cum enim de licena, siue lichene egisset i littera. a. ubi eam arabice ainec, latine muscum, uel usne uocari docet, postmodum in sequenti fere capite agēs de eadē herba lichene, licet uideatur non animaduertere, eam arabice azemalsaret inquit appellari, latine uero hepaticam. Eadē uero esse hanc ipsam hepaticam cum ea, quam græci λεχηνα nominant, indicant illæ, quæ Azemalsaret, siue (ut Pandectarius interpretatur) hepaticæ a Serapione ex Galeni, ac Dioscoridis auctoritate tribuuntur, sunt enim quas iidē auctores in suis de simplici medicina libris licheni herbæ subscripsere, Neque uero contentus Pandectarius ex una herba fecisse duas, postmodum in littera. l. eandem herbam tergeminauit, De lichene siquidem sub proprio uocabulo egit, & limum terræ latine uocauit, ludicent ergo legentes quanta sit homini fides habenda, qui herbam eandem, modo muscum, modo hepaticam, modo limum terræ latine nominat, non solum uaria nomina, sed rem quoque, quæ tamen una erat, diuersas opinatus. Quod si quis lichenem herbam prodesse hepati ea ratione contendat, quoniam de ipsa scribit Serapio ex Dioscoridis auctoritate q̄ iſtericis confert, morbus autem, qui iſterus nominatur plurimum hepatis uitio oritur, is etiam Dioscoride docente discat non intra sumptam ad uitium ipsum tollendum, sed extra adhibitam potius ad colorem scilicet naturalem iſtericis restituendum herbam lichenem a medicis peritioribus cōmendari, quod uerba ipsa Dioscoridis aperte demonstrant, neque enim cum melle confectam, atque comestam, ut uerba Serapionis male Dioscoridem

Errare Pandectarium

dioscorides

Mala trāslatio Serapionis,

interpretatis uidetur innuere, sed cum melle illitā potius lichenē
iuuare ictericos idem Dioscorides scribit. Non est autem a ra-
tione alienum hāc ipsam herbam, quā (ut inquit Galenus) plu-
rimum ualet abstergēdo, sicuti lichenas ita alteram cutis in icte-
ricis fœditatem delere. Sed postquam de uera hepatica hoc i-
loco disputatur, similis error Gentilis medici nostra quoq; a-
te celeberrimi haud quaquam est dissimulandus, qui hanc
iuuandi Hepar prærogatiuam cuidam Herbae in lictoribus
maris nascentis, quam alii soldanam, alii per diminutionem
soldanellam nominant in quodam consilio tribuit, in quo
etiam herbam a pluribus soldanam uocatam scribit cachilem
ab arabibus nominari, de qua itidem cachile refert Serapio ex
Isaac Ebenaram auctoritate, q̄ debilitati hepatis confert. Sed
quod tati uiri pace dicere liceat, fallitur sua opinione Gentilis.
neque, n. herba uulgo soldana, seu soldanella uocata est apud
arabes cachile. siquidem herba cachile folio nasturtii, uel usne
describitur a Serapione. Neutra autem similitudo soldanae cō-
uenit, quam scimus habere folia hederæ foliis ferē similia, quā
quantum a nasturtio, atque usne discrepent, iudicēt illi, qui ha-
sce herbas aliquando oculis sunt cōtemplati. Nasturtium qui-
dem cum sit herba hortēsis uulgo agriti nominata puto omni-
bus notam. V sine autem (ut inquit Serapio) est herba cali. Simō
uero de cali ita scribit. Cali est planta in littoribus maris nascēs
similis uermiculari pinguis, & salsa. Ego hanc puto a græcis *τῆλε*
φύον nominari, licet Auctor Pādectarum antiphyllon pro te-
lephio corrupte scripserit, quo etiam ductus errore usne facit
anthyllidis speciem, cum tamē āthyllis alia herba sit a telephio,
uel usne. Si qua uero herba sit, ut ad propositum nostrum re-
uertamur, quā ob excellentem iuuandi hepar proprietatem
nomine hepatica debeat insigniri, illa profecto est eupatorium,
quā etiam inde apud græcos uidetur nominata, q̄ bona sit he-
pati, quanq̄ Plinius ab Eupatore potius inuentore dictam exi-
stimat, de hac enim scribit Galenus libro sexto de simplici me-

Error Genti-
lis q̄ herbā
uulgo solda-
nam uocatā
putauit esse
cachilē apud
Serapionē.

Nasturtium
uulgo agriti
ti
V sine esse
herbā Cali.
græce τῆλε
φύον dictā.
Error pādē-
ctarii
Quā sit
uera hepati-
ca.
Galenus. li-
bro. vi. d̄ sim-
plici medici-
na, & libro d̄
antidotis.

dicina, q̄ hepatis obstructions expurgat, atque insuper hepar
 ipsum corroborat. In libro uero, qui de antidotis iscribitur idē
 Galenus ita de eadem herba ait. Affectum hepar sæpius herba
 eupatorium efficaciter iuuat, sicuti mirabolanus lienem. Saxi
 fraga autem, atque Betonica, renes. Non tamen quod & ali
 bi monuimus ad hunc effectum sumenda est herba illa uulga
 ris passim in fossatis nascens, quæ magno nostræ ætatis errore
 pro uera eupatorio recipitur. neque enim illi hæ notæ conue
 niunt, quibus nobis ueram eupatorium Dioscorides designa
 uit. Quod si quis forte a me exigat, ut quæ nam sit uera eupato
 rium aperiam, quod in priore libello de Plinii, ac medicorum
 erroribus inscripto distuli manifestare, dicā tandem quid sen
 tiam. si prius illud, quod in eodem libello etiam antea ostēdi,
 declarauero, semper fuisse aliquos in ueris medicinarum no
 minibus etiam prioris sæculi errores, qui usque ad nostra tem
 pora sunt propagati, nam quia plures superiore quoque ætate
 imperiti, colore decepti, metallum id, quod peritiores Cinaba
 rim nominarunt, esse draconis sanguinem crediderunt, atque
 ideo non cinabarim, sed potius draconis sanguinem idem me
 tallum nuncuparunt, nos quoque priscam seruantes consuetu
 dinem ita uocamus. idem in herba eupatorio contigit, hanc
 enim multi ueteres, quos Dioscorides notat, putarunt esse ue
 ram argemonium, cum tamē hæc sit ab eupatorio diuersa, qui
 error ad nos etiam permanuit. herba enim, quæ est uera eupa
 torium à pluribus creditur esse Argemonium, atque ideo cor
 rupto uocabulo passim Agrimonia nominatur. Quam quidē
 rem miror à multis non fuisse animaduersam, cum (ut alio scri
 psimus loco) herba eupatorium passim nascatur, sic uero à dio
 scoride, & Plinio dioscoridem imitante describitur, ut penē
 sub aspectum poni uideatur. Hæc est Dioscoridis in eadē her
 ba Descriptio. Eupatorium herba est fruticosa uirgam unam at
 tollens rectam, lignosam, tenuem, nigram, hirsutam, cubitalem,
 uel etiam maiorem, folia per interualla diuisa in quinque maxi

Argemoni
 um corrup
 to uocabu
 lo agrimonia

Descriptio
 eupatorii a
 pud diosco
 ridē, & quo

me partes, uel plures similia foliis pentaphylli, uel canabis potius, & ipsa quoque subnigra serratim incisa per ambitū. Semen uero medio cauli ad nascitur sub hirsutum uergens ad inferiora ita ut exiccatum uestibus adhærescat, in qua quidem descriptio ne ea herba pingitur, quam aliqui, ab illa adhærescendi natura, quam fructui tribuit Dioscorides lappulam nominarunt, nos uulgo agrimoniam uocitamus. Sed & alia quæ in eupatorio describuntur caulibus, s. lignosis, nigricans, hirsutus, cubitalis aliquando altitudinis, folia similia canabi, uel pentaphyllo ita herba uulgo uocata agrimonia quadrant, ut hanc esse ueram eupatoriū nemo nisi ab ortu naturæ cæcus non agnoscat. unde etiam duplex seculi nostri error depræditur alter, quod herbam a ueteribus eupatorium nominatam pro uera argemonio recipimus. Alter quod pro eupatorio herbam uulgarem, de qua nulla fita priscis auctoribus mentio nulla nixi uel ratione uel auctoritate ad usum medicinae frequenter adhibemus. Sed hæc quidem quauis forte à nostro proposito, qui morbum Gallicum potius, quàm herbas intendimus explanare longe aliena, iuuanda tamen mortalitatis gratia, quæ hætenus in ueris remediis dignoscendis hallucinatur obiter sint exarata. Iam ad propositum reuertamur, quo probare intendebamus, quod malum græci λεχίνας dicunt à Celso papulas nominari, sicuti quod iidem græci λεπρά dicunt à Celso etiam impetiginem nuncupari, hoc enim possit uel ex ipsorum morborum definitionibus demonstrari, nam lichen in libro, qui ὁροι κατὰ τὴν φύσιν, i. definitiones medicinales inscribitur ita definitur, siue liber ille Galeni fuerit ut titulus præsefert, siue alterius, non multuma Galeni placitis dissentientis. Lichen est asperitas cutis cum magno pruritu. Lepra uero hoc patet. Lepra est transmutatio cutis ad contrarium naturæ habitū cum asperitate, dolore, atque pruritu & squamarum resolutione, & quandoque unam quandoque plures corporis partes depascitur. Celsus quoque tam in papulis, quàm etiam in impetigine cutim exasperari innuit. Impetigini uero hoc proprium tribuit,

nomine. eadem herba a nostris uocetur manifestatio.

Morbum a græcis λεχίνας dictū, a Celso papulas nominari.

Quid lichen & lepra.

Quid auicē
na intelligat
per impeti-
ginē excorti-
catā, & non
excorticatā.

Albaras ni-
gra.

Impetigo
excorticati-
ua.

Lepa &
psora.

q̄ in ea squamulae resoluuntur, & hoc quidem fieri in qualibet
impetigine, sicuti etiam omnem eius speciem oriri in pedibus,
& manibus, atq; ungues quoque infestare idem Celsus testifica-
tur, quod postremum dictum uel ipsum probare queat nihil
aliud significare impetiginem apud Celsum quā lepram, cū nō
solum gr̄ci auctores, sed Plinius quoq; auctor Romanus un-
gues leprosos sapissime nominat. Auicenna & ipse impetiginē
ita diuidens, quod alia sit non excorticata, alia excorticata per
impetiginem non excorticatam papulas apud Celsum, *λεῖψα*
uas uero apud gr̄cos uidetur significare sicuti per impetiginē
excorticatam id, quod Celsus uocat simpliciter impetiginem,
gr̄ci uero *λέπραν*. Sunt autem hæc Auicennæ de impetigine
excorticata uerba. Et de impetigine est excorticata propter ue-
hementiam siccitatis, & multitudinem profunditatis, & est sicuti
albaras nigra, & sicuti cortices. Est autem hic dubitatione di-
gnum, cur Auicenna hoc in loco impetiginem excorticatam
dixerit esse, sicuti albaras nigram, qui tamen in alio capite su-
periore albaras nigram ita definierat. Albaras nigra ē impetigo
excorticatiua, & est scabiositas accidens, aspera, uehemens, & fa-
cit squamas sicuti piscium cum pruritu, & ē propter humorem
melancholicum imbibentem de eo, quod est iuxta ea inhibito
nefortiore, q̄ in colore imprimat tantum. hæc quidem Auicen-
na, est autem (ut dixi) dubitandum, si albaras nigra est impetigo
excorticatiua, ut hoc in loco inquit Auicenna, quo pacto erit si-
cuti albaras nigra, quemadmodum scribit inferius, quod n. est
sicuti alterum, non idem uidetur esse. Nos uero hanc dubitatio-
nem ita soluimus. Gr̄cos à quibus arabes omnia ista accepe-
runt duo habere uocabula germanos morbos significantia, le-
pram scilicet, & psoram, atq; ideo hæc duæ passionēs propter na-
turæ proximitatē a Paulo æginita simul describuntur in hac sniam
Lepa, & psora sunt in superficie cutis asperitates cum pruri-
tu, & resolutione ex melancholico humore ortum habentes, sed
lepra quidem cutem profundius depascitur in orbem proce-

dens, atq; in ea quædam ueluti squamulæ resoluuntur. Pfora uero magis in summo consistit, uariisq; modis figuratur, & furfuracea corpora abiicit. Lepra igitur apud Paulū est ipetigo excorticatiua apud Auicennā, sicuti ipetigo nō excorticata apud eū dē auicennā ελεχίν apud græcos, ut et supra monstrauimus. Albaras autē nigra ē Paulo æginita pfora, quā qdē albaras nigram Auicenna ab ipetigine excorticatiua seperauit, cum loco quasi differētiā adiūxit, & est scabiositas accidens, & reliqua, qd uerbū adiunctū iudicio est tātū iportare Auicennā albaras nigrā, quātū græcis auctoribus λερω, hoc, n. uerbū arabes in sua lingua baras interpretatur, quod patet ex uerbis Rasī, quæ libro. xxv. continentis capite illo, quo agit de passionibus unguium, in hūc modū scripta legūtur. Dixit Galenus exptus sum cātharides, & inueni, q̄ sanāt unguiū baras si de eis fiat illinitio cū ceroto. Huius uero remedii sufficētē se habuisse experientiā ad ungues pforā patiētes scribit Galenus libro undecimo de simplici medicina. Ut uero primū nostri instituti propositū tādē absoluamus. Cum lepra, ac pfora solius sint cutis affectus, ut ex earū definitionibus cōstat ac ferē sine dolore, in qbus squamulæ tātū, & cortices furfuri similes emittūtur, nō autē pustulæ emittētiōres quoddā ueluti uirus stillantes quātā, ac quales in morbo Gallico apparēt excitentur morbum gallicum non esse lichenas, si etiam lichenas cum lepra, ut apud Auicennam, atq; ipsum forte Plinium confundantur tā ratione, quā sensu ipso ad stipulāte demonstratur.

Ostquam satis (ut apparet) probauimus morbū Gallicum non esse lichenas, siue impetiginem, magnam etiam eius opinionis partem, quæ eūdem morbum esse asafati asserit unā uidemur destruxisse, quando arabes asafati atque lichenas pro eodem morbo non nunquam accipiunt, est enim (ut inquit Auicenna) ipetigo non longinqua ā asafati nisi cum re occulta, & pertransit ut sit asafati sicca ipetigo malignior. Rasī quoque, quod & antea no

Rasī

lepra & pfora solius cutis passiōes.

Rasī

tauimus scribit in uigesimo quinto continentis putare se im-
 petiginem esse tineam siccam, quasi diceret safati siccam uide-
 tur enim hoc uerbū safati apud arabes duo tineæ genera signi-
 ficare, alteram siccam, alteram humidam. Non distinguunt au-
 tem iidem arabes tineam siccam ab impetigine ea ratione for-
 tassī, q̄ similes impetigini dispositiones sicuti faciē, ac collū,
 ita summam capitis partem frequenter infestant. Idcirco Aui-
 cenna iisdem remediis utitur etiam ad safati, quibus paulus ad
 lichenas, siue impetiginē, stercore scilicet lacerti, & stercore tur-
 dorum proprie comedentium oryzam, quibus paulus aues illas
 uescentes oryza, non turdos, sed sturnos potius nominet, de
 quo arabum, ac præcipue Auicennæ errore turdos pro sturnis
 sæpe ponentium alibi diximus. Quod uero Auicenna etiam sa-
 fati pro tineâ non modo sicca ueluti aliquādo rasis, sed etiam
 humida accipiat, illa ostēdūt medicinā, quibus utitur Aui-
 cenna ad safati humidam tucia, scilicet climia, et chimolea; et charta cō-
 busta cū aceto, & gūmī pini cum balanstis, & aceto, & oleo ro-
 faceo, hæc. n. omnia ferē Paulus æginita ad faui. i. cuiusdam
 speciei tineæ humidæ ita notatæ adhibet curationem. Mesue
 quoque Galenum allegat scribentem multos se sanasse, qui sa-
 fati patiebantur linimēto chartarum combustarum tritarum, &
 cum aceto temperatarum. Hoc autem medicamento Gale-
 nus libro primo decē tractatū qui memiri iscribitur apud ara-
 bes ad achoras, i. alterā humidæ tineæ speciem usum se fuisse te-
 statur, quam etiam tineæ speciem rasis in libro diuisionum, sa-
 fati nominat, scribens enim de altera specie quā græci *κηφίον*
 nos fauū appellamus, ait q̄ eius foramen est latius, & maius fo-
 ramine safati, quæ sunt Galeni, ac Pauli uerba achoras, & fau-
 um ex oraminum magnitudine distinguentiū. Idem Rasis in li-
 bro de ægritudinibus puerorum alteram tineæ speciem, quæ
 fauus, siue (ut ipse inquit) fauositas mellis uocatur etiam safati
 nomine arabico nuncupauit. hæc enim sunt eius uerba. Passio
 quæ dicitur fauositas est species safati. In almanfore etiam ha-

**Error arabū
 ac precipue
 Auicennæ
 ponentium
 turdos pro
 sturnis.**

Mesue

betur capitulum de safai, uel safati, quæ sunt ut ibi exponitur ulcera capitis habentia crustas. Vsq̃ue adeo autem rasis safati capitis morbis ad dixit, ut uigesimo quinto continentis, quod etiam testatur Nicolus safati capitis impetiginē nominauerit, qui item nicolus de safati, & tineæ unā agit, & safati .i. tineæ ut ipse etiam exponit plures modos enumerat ex galeni in primo medici, & libro d'apostematibus auctoritate. Apud Auicēnam ē omnes safati species sunt cutis capitis passionēs. nam safati incipies, quæ est (ut Auicenna inquit) botor parua, fixa, leues. diuisa in numeratione locorum, deinde exulcerātes nihil aliud sūt nisi exanthemata idest pustulæ, quas scribit Paulus rubidi esse coloris, & asperas summam capitis partem exulcerantes. Sirengi uero, quæ est species safati humidæ apud Auicēnā est *κνρ'iov* idest fauus apud græcos ad quā (ut diximus antea) Auicēna scribit eadē remedia, quæ Paulus (ut uideatur uerbū græcū *κνρ'iov* in sirengi apud Auicennam esse deprauatum, sicuti forte *ψωδρακ'ια* in balciati, siue ut alii scribunt ratiati alteram safati speciem. Sunt autem *ψωδρακ'ια*: ut Paulus, atque Alexander exponunt, pustulæ super cutem capitis eminentes. Verbum autem balciati pustulastales apud Auicennam significare indicāt ipsius Auicēnæ uerba sequētia, quæ ita se habēt. Et balciati quidē ē de genere safati malæ, & quādoq; est cā eius morsus sicuti scinifēs maligni. ē autē uerbū scinifēs æque hoc loco a uerbo græco conopes deformatū, cuius quidē uerbi q̃tumlibet uitiati significatū pandectarius intellexit, nō tamen scripturā emendauit, sed corruptū uocabulū ita ut iuenit, exposuit hoc mō. Scinifēs .i. quādā musca parua q̃si effugiēs uisionē habēs aculeū acutū, & alio noīe uocatur culex culicis, & idiomate nostro uocatur senzala, unde declinatur hoc scinifēs gō huius scinifēs idē declinabile. Hæc pandectarius nō magna cū elegātia, sed fide tamen, nā q̃ nomē scinifēs sit idē declinabile ostēdit modus ipse loquēdi Auicēnæ cū inquit morsus sicuti scinifēs maligni, est. n. scinifēs casus genitiui. Quod uero conopis, seu culicis morsus in cute uerti-

Apud Auicēnam oēs safati species esse cutis capitis passionēs.

Paulus & Alexander

Multa no-
mina herba-
rum depra-
uata apud
auicennam.

Errores Au-
cennæ i tha-
psia & sym-
phyto her-
ba.

Laus Aldi
Romani.

Alluatim.

cis uel faciei tales pustulas excitet, quales diximus a Paulo, atque
Alexandro medicis psydracia nominari loca habitantes, in quibus
plurimus est eius insecti prouetus magno sui tadio plerumque
experiuntur. Tātam autem fieri græcorum nominum, uel morbos, uel
animalia significatiuum in libris Auicennæ transformatiōem, quāta hoc in
loco insinuauimus unusquisque mihi facile credet, quod secundo eius
de auctoris uolumine æquale, uel et aliquādo maiore in nomini-
bus medicinæ facta animalia duxerit. Cū ibidem chochiū pro pho-
cha, i. uitulo marino Cheichen pro cancamo, i. gūmi quodam
odorato, astratufus pro asteratticus, i. herba iugularia, bæche pro
becio, i. tussilagie, biloniū, pro pelio, beblili pro peplo herbis
earūdem uirtutū, altera tamē portulacæ hortensī, altera ruta simili-
bus, gueguers pro cenchro, i. milio, scutū pro symphito, i. cō-
solida herba, tefisie pro thapsia, & mille alia græcorum uerborum
corruptiōes inueniatur, quas uix puto posse intelligi sine aucto-
rū græcorum, quod medicinā posteris tradidere cognitiōe, quando &
Auicenna tantus aliqui medicinæ magister in eis caligat aliquā-
do, ut cū tefisie, i. gūmi rutæ agrestis, quod nusquā inuenitur expo-
nit, scutū uero sempuiuā, uel speciem seminis mādragoræ secūdū
duas opiniōes, utraq; tamē falsam interpretatur. Qua quidē no-
minū obscuritate nescio quid possit eē i medicinæ ope piculo-
sus, quando ex ea nō modo alteri pro altero morbum curari,
sed alia etiam pro aliis remedia exhiberi contingat. Quocirca,
nunquā satis laudari posset Aldus Manutius Romanus Vir
nō minore ingenio, quā doctrina, qui sua industria, atque labore oēm
græcorum sapiētiam, grāmaticā, poetiā, oratoriā, philolophiā, & me-
dicinā et inumerosis uoluminibus curat imprimēda quod tot doctissi-
mos hominum lucubratiōes, quod nō multis postannis erāt iteritura,
ita reficit, atque restaurat, ut nulla unquam possint tēporis uetustate ab-
oleri, dignus profecto immortalitate, quā multis uiris præsantibus
data eternitatē. Alluatim uero de quo post satis spēs Auicenna
facit mētiōem, quoniā crurū nō capitis ulcera eē dicuntur, ideo
neque satis ab eodē Auicenna cognominantur, quare neque ad præ-

sentē disputationē uidentur pertinere, quā tantū probare itendi-
 mus morbum gallicū nō esse sāsati. Illud tamē à nobis obiter di-
 cetur alluatim uerbū esse arabicū corrupte hoc loco pro albo-
 tim scriptū, sic. n. legitur, & nō alluatim in codice arabico Auicennae. Significata autē albotim in arabū lingua arborem terebin-
 thū, ex qua nascitur resina terebenthina, unde & gluten albo-
 tim noieptim latino, ptim arabico à medicis iunioribus eadē
 resina noīatur. Sed & iidem arabes albotim uocant quādam
 genera pustularū similiū fructui arboris terebīthi a qua pariter
 similitudine grāci quoq; ante q̄ arabes easdem pustulas *τερυμ-
 ας* uocauerunt. Sūt autē ueluti ulcera pua lentis magnitudine,
 uel nō grandiora faba, colore iter nigrū ac uiridē quātus & qua-
 lis est etiā fructus, a quo nomē tā apud grācos, q̄ ēt apud ara-
 bes hūerūt. De his autē ut arbitror unā cū speciebus sāsati egit
 Auicenna, quoniam hae quoq; sicuti sāsati in summa corporis
 cure nascuntur, ut paulus agnita, qui de terminthis scripsit ex
 Dioscoridis alexādrīēsis auctoritate, testatum reliquit. Sed de
 eisdem etiā libro tertio capite de bothor noīatis bothim ipse
 Auicenna plenius erat executus his uerbis. Hae bothor appa-
 rent in crure nigræ quasi ipse sint fructus tamaricis, aut grana uir-
 idia magna, & materia earū est materia naricum, & cura earū ex
 pte mūdificatōis ē cura uaricū ulcerū melācholicorū, q̄ qdē uer-
 ba Auicennae nihil aliud ostēdētia q̄ qd libro. iiii. capite de sāsati
 circa finē de alluatim idē Auicenna spāliter scribit q̄ uidelicet
 alluati sūt ulcera melācholica, q̄ appēt i crure ex eadē materia,
 ex q̄ fiūt uarices, & appropīquat cura eius curatōi, earū illd ēt lu-
 ce clarius māifestare uerbū alluati libro. iiii. male pro alboti po-
 sitū, & has pustulas boti noīatas easdē eē cū illis q̄ grāci, *τερυμ-
 ας* appellant, à similitudine, ut diximus fructus arboris terebin-
 thi q̄ fructus apd arabes granū, uiridenoīatur, hoc. n. ē, qd dicit
 Auicenna capite libri tertii nup allegato eē eas q̄ fructus tamar-
 cis, aut grana uiridia magna, ideo at Auicenna addidit magna, q̄
 sicuti duplex est arbor terebinthus fructifera fēminia utraq;

Duo signifi-
 cata uerbial
 botim apd
 arabes.

Terminthis

nam mascula est sine fructu, ita fructus diuersificatur, alter. n. est magnitudine letis, alter nō grādiōr faba (ut diximus) hic at ē quē Auicēna magnū uocat ad alteꝝ æqualē lēti cōparatū. Hæc igitur si uera sunt (ut certe uera eē existimamus) nō paꝝ illi decipiuntur, q̄ alluatū q̄tā faciūt safati spēm, quīq; safati nō tā cutis caput itegētis, quatū faciei morbū eē arbitrātur, quo ēt errore ducti uidētur q̄ morbū gallicū safati eē opinātur, quoniā hic morbus ceteris p̄tib; sub ueste latētibus uultus hoīum euidentius offēdit. Eiusdē uero erroris auctores aiūt ex. i. libro Galeni de decē tractatibus suos se sermōes sūp̄sisse neq; aīaduertūt, q̄ idē auctor de morbis faciei nō p̄rio libro sed q̄nto tātū illoꝝ tractatū edisserit, sic. n. rectus ordo exigebat, ut primum a caluariæ morbis ichoaret, de q̄bus solis i. i. libro p̄tractat, deīde ad ea, q̄ i aurib; i oculis, atq; i tota facie oriūtur mala descēdēs singula in propriis tractatibus declararet, ut uel ex iis q̄ ipsi cōcedūt illd̄ probari possit safati eē solius uerticis passionē. q̄do ā Galēo i. i. lib. decē tractatū de safati agitur. Sed & achores, & faui, & psydracia, & exanthe mata, & q̄cūq; i eodē libro capitis morbi a galeno cōnumerātur, uel tinea sūt, uel tineæ similes fœditates, sūpto tamē tineæ uocabulo i eo, quo medici iuniores capiūt significatu. Quod nisi auicēna hæc oīa sub safati noīe i suis libris cōp̄rederit uane uidebitur gloriatus q̄cqd̄ suo op̄i fuerit sup̄additū, eē icōp̄resibile, cū nusq̄ aliter de tinea, aut his tineæ affini bus affectibus egerit. Quāq; uero safati propriū capitis morbū statuerimus, nō tamē ignoramus morbum etiā certæ parti corporis peculiare posse aliis alīquādo cōicari, qd̄ ēt inuit Auicēna i gens safati plurimum in capite fieri. Nos quoq; ut medici de iis, quæ magna ex parte, nō autē raro, aut semp̄ eueniūt hoc in loco differimus. Possumus ergo ita colligere. Cum morbus gallicus nō sit impetigo, ut etiā antea probauimus, neq; uero tinea, quoniā hic & ei cōpares morbi, ut in capite sūt, ita a capite incipiūt, morbus autē Gallicus primū sui ortū habet ab obocœnis tā morbū gallcū differre ā safati, quantū caput ab ingu-

Hic notatur Bartholomæus cognomento Montagnana.

Achores Faui psydracia exanthemata.

ne, aut quacunq; alia corporis pre est existimandum.

Contra uero illos, qui dicunt morbum gallicum esse prunam, uel igne persicū, siue sacū nō eodē modo, ut cōtra ceteras opiniones possumus argumētari, cū tanta sit apud arabes, & medicos iuniores de pruna, & igne persico, uel sacro ambiguitas, quāta ferē de hoc ipso morbo, de quo in præsentia disputamus. Alii, n. prunā, atq; carbonē nō idē malū, sed diuersā potius opinantur, cū tamen, quod ab Auicenna pruna dicitur, a Galeno libro, xiiii. artis curatiuæ, & multis aliis in locis carbo latie sicuti *ανθραξ* græce nomine tur. Alii quibus *ανθραξ* idem græcis significet, quod carbo latinis, differre tamē anthracē à carbone ea rōne arbitratū, quoniā antrax fiat ex materia maligniore, & magis adusta, quā illa, ex qua carbo generatur, nec defuerē, qui ita desiperent, ut uerbo græco latinam darent deriuationem anthracem ab antro dictum existimantes, quoniam (ut inquit) intra concuitatem habet absconsam. Non absq; omni tamen ratione quidam moti uidentur, ut inter anthracem, atq; carbonem, siue prunam differentiam statuerent, cum uiderēt inde Auicennam de Altoim quem ipsi anthracem interpretantur uno capite agentē, post modū altero capite de pruna tractantem tanquam de morbo ab altoim, siue anthrace diuerso, idē Rasim in libro diuisionū de igne persico primū mox de anthrace seorsū scripsisse. Ego tamē illos, q inter carbonē, siue prunā, atq; anthracē faciūt differentiā libenter interrogarem nunquid Galenus de anthrace in eo quē ipsi sub hoc uerbo intelligūt significatu usquā fecerit mentionem, tantum enim morbum, ac magis, q ceteros exitiale lauisse Galenum, atque ideo neque in libro quartodecimo artis curatiuæ, neque in secundo ad Glauconem, neque in libro de tumoribus cōtra naturam, nusquam deniq; ab ipso fuisse nominatū penē ridiculū ē suspicari. Quod si Galenus & d pruna, de q agit Auicēna, & de anthrace pestifero sub eodē noīe Anthrace uidelicet libro, xiiii. artis curatiuæ tractasse dicatur, quoniā an

De pruna
igne persi-
co & anthra-
ce, disputa-
tio.

Altoim

thracem fieri aliquando in epidemia eodē in loco Galenus te
 statur, nō ne hoc idem de pruna, & igne pſico refert Auicenna
 his uerbis: Et quandoq; accidūt ista causa pestilentia. Talis
 ergo pruna, atq; altoim, siue anthrax minime differēt, atq; hoc
 pacto Auicenna de eodem tumore pestifero sub uariis nomi
 nibus pruna scilicet, atq; altoim frustra i duobus egisse locis iu
 dicabitur, nisi forte dixerimus altoim quidem esse anthracem
 non omni tempore, sed solum pestilente, neque in oi parte
 corporis, sed tantum inglandulosa, ac præcipue inguinibus or
 tum, quando & ipse Auicenna hoc idem uidetur insinuare ita
 scribens. Antiquissimi antiquorum nominauerunt nomine,
 quod translatum est in arabico altoim omne apostema eueni
 ens in membris glandinosa carnis aut alibium, hæc enī est ueri
 or lectio, q̄ altera alibi sigdem uerbum alibium significat apud
 arabes inguen, unde & herba inguinaria, quā græci *ἑρπύλλιον*
 nominant apud arabes alibium nuncupatur, licet pandecta
 rius secutus Serapionis errorem heringium a bubonio, si
 ue herba inguinaria non distinguētis alibium heringium iter
 preatur. Voluisse autem Auicennam libro, iiii. ubi de altoim
 scribit de hoc tumore agere, qui præcipue in inguinibus nasci
 tur, facile coniecturabitur unusquisq; qui inuicem uerba Aui
 cenna de altoim, & Pauli de bubone contulerit, sunt enim q̄
 si exdem medicina, quibus Auicenna curat altoim, & Paulus
 bubone, nisi quod Paulus multo rectius eandem curationem
 distinxit, nam cum duplex sit *ἑρπύλλιον* idest bubo alter, qui fit a
 causa primitiua (ut utar uerbo apud medicos; iuniores perusi
 tato) atque ideo ex sanguine non necessario maligno, alter, qui
 fit ex materia uenenata tempore præsertim pestilentia, in pri
 mo quidem bubone incohante Paulus utitur refrigerantibus
 atque adstringentibus medicamentis, ueluti sponsia ex pulsa
 & lana ex uiuo, & oleo acerbo, uel rosaceo, uel melino .i. po
 mo uel lentiscino uel myrthino, nullū .n. ex his in tali bubone
 periculum imminet, ut quilibet medicæ artis peritus intelli

Error pan
 dectarii &
 Serapionis
 simul in her
 ba inguina
 ria.

Duplex bu
 bo.

git. Auicenna uero nulla adhibita distinctione hæc eadē reme-
dia quīs ex reprimētibus adhibet in principio altoim idest bu-
boni pestiferi, quibus nihil possit esse in hoc malo piculosius
Neq; uero illud satisfacit, quod non nulli de hoc genere medi-
candi dubitantes dicūt in Auicennæ excusationem, q̄ uideli-
cet Auicenna uoluerit nō super ipsum altoim, sed potius par-
tes ipsi Vicinas, ne corruptio perambulet, eas, quas diximus
imponi medicinas reprimētes. Ego enī in hoc genere morbi
præstare semp opinor, non solū ad locū affectum, sed etiā pro-
xima tabē pestiferā q̄tum fieri possit euocare, Si, n. a locis circū-
stantibus repcutiatur q̄tum extrinsecis partibus hoc est ignobili-
oribus mali depelletur, tantū ad intrinseca, & plarunq; lethalia
detrudetur, cū illud quoq; in pestilētia sit obseruatū q̄to plures
cutis exterioris partes afficiūtut tota ui noxia foras prodeunte,
tāto minus subesse piculi, sicuti ubi unū solū locū carbunculus
occupauerit, ægri salus penē est desperata quāquā uero Auicē-
na & si nō in curandi ratione, saltē in eo cū paulo cōueniat, q̄
sicuti hic buboniū ab anthrace, ita ipse altoim à pruna seiūxit,
nō tamen æque cōstat apud Auicēnam ex qua materia pruna,
uel ignis p̄ficus oriatur, cū uideatur quandoq; Auicēna nō so-
lum à Paulo, atq; Galeno, sed a se ipso pariter de hisce morbis
scribens dissentire. Galenus, n. quē Paulus ēt sequitur ait anthra-
cem ex sanguine melancholico feruente generari, atq; idē a
pustula aliquādo icipe, aliquādo sine hac, deīde q̄dā attolli pu-
stulā, qua disrupta similiter ulcus crustosū fit. Eadē ferē de pru-
na, uel igne p̄fico quodā in loco scribit Auicēna libro, sc̄. quarto
iter initia fen tertiæ capite de apostematibus, & pustulis in hūc
modū. At uero ex sanguine grosso malo fiūt species exiturarum
malay, nā si eius malitia uehēmēs fiat, & ipsius abustio proueni-
et herispila, & eueniet cōbustio, & crusta, & deterior ē ignis p̄fi-
cus. Hoc ī loco Auicēna de igne quidē p̄fico uidetur cū Ga-
leno cōsentire, si quidē ignis p̄ficus idem genus cōit cū anthra-
ce de quo Galenus agit libro xiiii, artis curatiuy quēadmodū

Error Aui-
cennæ i cu-
ratione Al-
toim.

Auicēnam
ī eodē mor-
bo aliquan-
do Galenū
sequi. Ali-
quando di-
sc̄ire ab eo.

Auicēnam
discordare
à Galeno d.
herispila .

ex ipso constat Auicēna qui libro iiii. capite de ulceribus ait ul-
cus corrosiuū ignē pſicum à Galeno nominari, ut etiā ex mul-
tis translationibus cōstat, quæ anthracē ignē sacrum, uel pſicum
interpretatur. De herispila uero idē Auicēna aperte à Galeno
discordat, qui uult herispilam non ex sanguine crasso, qualis est
melācholicus, sed potius tenuissimo generari, ut cōstat ex eius
uerbis libro secundo artis curatiuæ ad glauconē de uero herisi-
pelate scriptis. Postmodū uero Auicēna in eo quarti libri capi-
te, quo de pruna, atq; igne persico tractat, licet easdem ferē no-
tas in pruna, & igne persico scribat, quas Galenus, ac Paulus in
anthrace, siue carbone pustulas scilicet corrosiuas faciētes acci-
dere escaram, qualem facit accidere cōbustio, & cāteriū. uult
tamen tā prunam, quā ignem persicum ex colera citrina gene-
rari, quæ, si uerba eius attendimus ex sanguine cholerico originē
traxerit. Sit autem mihi quod etiam ab initio expostulaui hoc
In loco concessum ab iis, qui nihil nisi eleganter dictatum au-
dire patiuntur, & uerba potius, q̄ sententiās conſectantur ubi
de arabū medicorū opinionibus disputatur seruare eū dē aliquid
do modū loquēdi, quo medici passim iuniores utuntur, ac pro
flaua bile cholera, pro atra melācholia, pro herispelate herispila,
& plura alia noīa barbara usurpare, ne si aliis q̄ ipsis uocabulis
uti uoluerō, non tam uidear latinitatem affectasse, quantum uer-
borum studio bonos auctores oppugnare tentasse. Materiam
itaq; prunæ, uel ignis persici apud Auicēnā esse cholera citri-
nam ex cholerico sanguine genitam indicant ipsius Auicē-
næ (ut nuper diximus) uerba, quæ ita se habent. Et unus quisque
amboꝝ tam scilicet pruna. q̄ ignis persicus est de cholera, citri-
na adurente permista melācholiæ. Et paulo post in curatio-
ne eorundem morborum Auicenna præcipit fieri flebotomi-
am aliquando usq; ad synopē, ut sanguis cholericus euacuetur
qui uidem curationis modus nescio quantum rationi uel eti-
am ipsi Auicennæ conueniat qui sanguinem esse frenū chole-
ræ ubiq; insinuat, & primo libro cauēdū eē admonet, ne supflua

sanguinis missione ægrum ad humorum cholicorum ebullitionem perducamus. Quare si eius aliis in locis doctrinam sequimur in morbo ex cholera superante, seu sanguine cholerico facto phlebotomia non competit, uel non tanta, ut ad syncopen usque perducatur, nam & Galenus ipse, qui tam audaci remedio adstipulatur, non nisi in tribus dispositionibus usque ad animi defectum sanguinem detrahit, uel scilicet in maximis phlegmonibus, uel febribus ardentissimis, uel doloribus uehementissimis. Quarum nulla adest in eo, de quo differimus morbo, si enim sanguis cholericus sit superabundans, quod esse in igne phlegmatico inuit Auicenna non phlegmones faciet, sed potius herisipelas et exulceras, ut inquit Galenus libro .ii. artis curatiue ad glauconem, ubi inter phlegmonem, atque herisipelas ponit differentiam. Veri autem herisipelatis calor immodicus, ut idem Galenus sentit libro viii. artis curatiue non aliter quam aqua frigida epota curatur. Sic & quaecumque aliae febres ex cholera, uel per se uel sanguini mistae feruore generantur nullum magis presentaneum habent remedium, quam frigida aqua potionem. Unde Auicenna tam in curatioe herisipilae, quam etiam causonis uisus est dubitare, an in eis sanguinem mittere oporteat, nedum iusserit ad syncopen usque profundi, hoc. n. remedium in his solum febribus conuenit, quae ex multo sanguine uel ebulliente, uel putrescente generantur, quales illae sunt, quae proprio nomine synochi nominantur, sed neque propter intolerabiles dolores (hi. n. in hoc morbo non adsunt) tanta sanguinis detractio est facienda, quod si etiam adeunt, distinguendum foret, ut inquit Galenus in expositione aphorismi. Quae egeruntur non multitudinem considerare oportet, an phlebotomia, uel potius purgatione sedari deberent nihil aliud ex his uerbis insinuans, nisi quod ubi humor alius a sanguine faceret sua uel qualitate, uel quantitate dolorem, purgatione esse praefere dam, quod uidemus eundem Galenum in omnium morborum praecipue cholicorum curatione ubique obseruasse adeo ut in commentariis libri secundi de humoribus et pleuritide, cum sit ex humore cholerico daretur phlebotomia, quam tamen plus in hoc quam in ullo altero

Tres dispositiones in quibus licet facere phlebotomiam usque ad syncopen.

Auicēnam
morbos etiā
natura distā-
tes cunfun-
dere.

morbo alioquin uidetur probare. Apparet. n. & ipsum quem
admodū etiā Auicēnam nimiam humorum cholicorū inflā-
mationem ubiq; euitare. quāuis hanc in ignis perfici curatione
Auicēna non cauerit docēs aliquando in ea usq; ad syncopē
sanguinē euacuare. Quid q; ēt Auicēna in pruna uel igne psico
prohibet scalpellationē profundā quādo materia est decli-
uis ad cholera. his. n. & ipse utitur uerbis et tamē capite superio-
ri, ubi agit de formica suaserat ex Galeni cōsilio extirpare formi-
cam cū aliquo, qd sit sicuti embula, & extremitas pēnæ, aut alte-
rius rei, cuius extremitas sit acuta, quā possibile sit deglutire for-
micā. Atqui hęc extirpatio formicæ si diligēter ispicimus, mul-
to est uiolentior, q̄ scalpellatio, ut si hanc timet Auicēna, quan-
do materia est decliuis ad cholera, multo magis tale aliquid fa-
cere debuerit formidare in morbo ex materia non decliui ad
cholera, sed mera cholera ut ipse opinatur procreato. Ego qui
dē puto Auicēnā modo salua tāti uiri reuerentia dicere liceat:
morbos etiā natura distantes, atque eorūdem curationes ple-
runq; cōfundere. uel ut eisdem utar uerbis, quæ ipse solet ali-
quādo in aliorū reprēssione usurpare capitulum in capitulo po-
nere, quā quidē cōfusionē uidetur in tribus capitibus de herisi-
pila de formica, & de igne psico se consequentibus præcipue
fecisse (nā ut nos ēt eundē seruemus ordinē) capite, quo agit de
herisipila inter cæteras huius morbi notas hęc etiā ponit, q; cō-
burit, & sua uirulentia uesticat. Hęc aut (ut ita dixerī) uesticatio
magis propria ē alteri morbo, de quo agit in sequēti capite, quē
ipse formicam miliarem, Galenus uero, ac Paulus herpetē cen-
chriam id est miliarem ea potissimum nominant ratione, quod
serpit, atque in cute uesticas, siue pustulas milio similes excitat.
sed etiam medicinæ ipsæ, quas adhibet Auicenna ad herisipi-
lam super cutem existentē sunt quæ à Paulo scribūtur ad for-
micā miliarē, siue (ut eius utar uerbis) ad herpetē uesticosum, uel
pustulosum. Hęc. n. sūt pauli uerba. Ad herpetē uesticosū sco-
ria plūbi ex uino austero cōtrita mox illita cataplasma ex foliis

beta in uino decoctis sup ipone. Auicēna aut ad Pauli (ut ui-
 detur) imitationē ita scripsit. Et si fuerit herispila sup cutē, cure-
 tur excoria plūbi cū uino pōtico cū foliis sicle bullitā cū uino
 Modus aut loquēdi Auicēnā nō paruā pōt diligēter ispiciēti-
 bus facere dubitationē, cū. n. inqt. Si fuerit herispila sup cutē,
 uidetur ex his uerbis inuere posse et aliter q̄ sup cutē fieri heri-
 sipilā. Atq̄ Auicēna supius iter flegmonē atq̄ herispilam faci-
 ens differētiā ita scripserat. Et ap ostema herispilā nō fit nisi in
 eo qd̄ apparet de cute. Quare nisi hāc dubitatio soluat̄, non
 parua suspitio relinq̄tur q̄ medicinā, quas hoc in loco ad herissi-
 pilā scribit Auicenna, alteri potius morbo hoc ē formicā milia-
 ri cōueniūt. Sed & uerba sequētia Auicēnā hoc ipsū aptissime
 mōstrāt, nā statim subinfert. Et curetur cū eo, in quo ē resolutio &
 exiccatio fortis cū infrigidatiōe. Nemo aut nescit nisi qui tritū
 illud in medicina principiū ē et ignorat cōtrariā. s. cōtrariis cura-
 ri herispilā morbo calido, & sicco fortiter exiccātiā nō cōpe-
 tere. Quod ipsum gētilis aīaduertēs inqt Auicennā hic duplici-
 ter intēdere, primo q̄ ponit absolute medicinā quā cōpetūt
 in statu secūdo q̄ hic ponit medicinā, quā cōpetunt in heri-
 sipila ulcerata, quā sunt nimis fortis exiccationis. Nos uero ex
 hac ipsa responsione illud confessum habemus, qd̄ contra Aui-
 cēnam probare nitebamur eas. s. quā hic ponuntur ab ipso me-
 dicinas non herispilā, de qua agit in hoc capite sed alteri po-
 tius, de quo tractat in sequenti formicā. s. uel miliari, uel corro-
 siuā conuenire, nā herispila ulcerata nihil aliud est, nisi herpes
 exedens apud Galenum ut idem Galenus libro xiiii, artis cura-
 tiuā testatur, herpes autē comedēs ē formica corrosiua siue ul-
 cerata apud Auicēnā. Quod uero nō differat herpes comedēs,
 de quo agit Galenus a formica corrosiua de q̄ scribit Auicēna
 uidere licet ex his, quā Auicēna quidē de formicā corrosiua,
 Galēus uero de herpetis comedētis curatiōe eadē ābo prācipi-
 unt, hāc. n. sūt Auicēnā uerba. Via aut secūdū quā curatur for-
 mica ē ut aqua ex ipsā ē, corrosiua alienetur ab humectatiōe, quā

Gentilis

Herispila
 ulcerata &
 herpes ex-
 dens idem

Galenus

iam administraſti in heriſpila. humectatio. n. non eſt cōueniēs in ulceribus. Galenus quoq; a quo ſumpſit Auicēna i eandē ſerē ſniam ſcribit libro. ii. artis curatiuæ ad Glauconē i hāc ſniam Herpetes qdē quātū ad totius corpis curatōem ſimili mō, quo heriſpelata curare oportet, quātū uero ad locū ipſum affectū nō ē ſimiliter oēs, qui. n. exeli ſunt refrigerari quidē deſiderāt, ſicuti & alii, atq; heriſpelata nō tamē ea medicamēta, quæ præter id, q̄ refrigerāt, ēt humectāt. patiūtur, ſed ea ſola ex refrigeratibus, quæ ſimul exiccare poſſūt, admittūt. Hic Galenus ſicuti auicenna i cura formicæ corroſiuæ, ita i curatōe herpetis comedentis prohibet humectatōem, quā tamen i heriſpelatis probat, atq; iō idē galēus ſubiū git. Nō igitur neq; lactucā, neq; polygoniū, neq; ex ſtagnis lēticulā, uel paluſtrē lotū, uel anthyliū, uel pſyliū, uel portulacā, uel ity bū, uel ſempuiuā, uel tale aliqd, qd poſſit humectare, q̄ heriſpelatis erūt opportūa, oportet adhibere. Sed hic nō paruus remanet ſcrupulus, q̄a has ipſas herbas, uel magnā earū partē i principio formicæ corroſiuæ probat Auicēna ita ſcribēs. Et administra in principiis eius. ſ. formicæ corroſiuæ (de ea. n. ſtatū ſupra locutus erat) ſicuti lactucā, & nufarē, & ſempuiuā, & uolubilē, & portulacā, ut uideatur Auicēna ſibiipſi manifeſte repugnare, ſi. n. ut ipſe paululū ſupradixerat ea, quæ debetur heriſpilæ humectatio fugiēda ē in curanda formica corroſiuā, cur poſtmodū lactucā ſempuiuā, & portulacā, quas Galenus libro. xiiii. artis curatiuæ ad heriſpilæ qdē laudat curatōem, libro uero ſecūdo ad Glauconē pp̄ eaȳ humiditatē i herpete exedēte cēſet euitādas ſtatim Auicēna i formicæ corroſiuæ principio cōmēdat, uel iubet admīſtrari. Nō ſolas igit gētilis, q̄ hāc uerbis Auicēnæ repugnatiā uiſus ē aīa dūtere, ſed cū aliis exiccātibus mixtas, ut puta lēticulā, quæ ē frigida & humida, cū ſēpuiuā, quæ ē frigida, & ſicca, q̄q̄ idē Gētilis nō de formica corroſiuā, ſed ambulatiuā, in q̄ ſicuti i q̄libet alia formicæ ſpecie ſecūdū ipſū aliqua ē ulceratio, atq; ideo humiditas, quæ debet exiccati moueat dubitatōem. Sed cur obſecro

Magnus
ſcrupulus a-
pud auicen-
nam
auicēnā ui-
deri ſibiipſi
repugnare.

Gentilis

ad formicā, siue corrosiuā, siue ulceratā talis mixtio sit necessā-
 ria q̄si nō iueniatur herbae simplices, quæ simul habeāt cū exic-
 cādi tū ēt refrigerādi p̄tātē, aut q̄si ea sola, q̄ humectāt possint re-
 frigerare. Ipse quoq; Auicēna postmodū, sicuri ēt Galenus eas
 q̄ utrūq; p̄stāt effectū, q̄. s. æque exiccāt, atq; refrigerāt, memo-
 rat, sicuti arnoglossā, rubū, & lētē, q̄bus mille alia possint similes
 repiri. Quod si ēt ex eadē formicæ corrosiuæ, siue ulceratæ cōpe-
 tūt medicina, quæ ēt herisipilæ, frigida. s. mō nō possint hume-
 ctare si cuti neq; calefacere, cur Auicēna uolubilē herbā ad ca-
 liditatē declinatē, ut ipse scribit secūdo sui opis libro aliis refrige-
 rātib; adnumerauit, ut tamē hæc cōpetat, quoniā a q̄busdā cē-
 setur frigida, nō uideo si (ut inqt Gēt̄ilis) hæc, q̄s scribit Auicēna
 medicina nō p̄ se solæ, sed mistæ cū aliis recipiatur, quō ex mi-
 xtura humectātiū, ac refrigerātiū, fiat medicina, q̄ tātū frigefaciat
 & exiccet, q̄lē exigit formica corrosiua, uel ulcerata, q̄ ut morbo
 calidus frigida solū sine calidis q̄rit, ut uero ulceratus solū sicca
 sine humidis, i quo qdē morbo Galēus ēt strychnū. i. solanū re-
 spuit q̄a nō habeat sufficiētē siccitatē. Auicēna uero eadē herbā
 nō probat nisi sicca q̄si uiridis possit humectare. Si ergo humi-
 da cauebat, cur lactucā, & nenufar, & lēticulā aquæ, similesq; her-
 bas humidas ēt aliis siccis admistas approbavit. Neq; tamē pu-
 to qd̄ Gēt̄ilis credidit eū fuisse Auicēnæ itellectū, ut sempuiuā
 pro herba sicca, q̄ aliis humectātibus debeat adiūgi hoc i loco
 noīauerit, quoniā eadē herbā Galenus libro secūdo artis curati-
 uæ ad Glauconē aliis adnumerat, q̄ herpetē comedētē nō solū
 possunt refrigerare, sed ēt humectare, q̄uis. ii. idē Galenus sexto
 d̄ simplici medicia libri uolumie sēpuiuā frigidā, ac siccā statue-
 rit, plurimū tamē illi tribuit frigiditatis, minimū uero siccitatis, i
 mo i ea uigere aquosā substātiā plane asseuērat, cuius rōe, ut ar-
 bitor i secūdo libro, quē dixius artis curatiuæ ad Glauconē q̄n-
 do herpes fuerit ulceratus sēpuiuā unā cū aliis hūectātib; ipro-
 bat, sicuti ipsā herisipelatis cōuenire fatetur, nā licet scā ad cor-
 pus tēpatū, sicuti fit i ceteris medicinis collatōe libro, quē dixi-
 mus de simplici medicina sexto sempuiua frigida, & sicca herba

Herba uo-
lubilis.

Gentilis ex
positionem
iprobare.

Galenus li-
bro.iii. d. sim-
plici medi-
cina.

Rabi Moy-
ses ex igno-
rantia com-
paratōis me-
dicinarū ad
diuersa cor-
pora, male
Galenū tā-
q̃ sibi ip̃si
cōtradicen-
tem notare.

ba dicatur eadē tamē ad herisipelas morbū calidū, ac siccū cō-
parata scđo libro ad Glauconē frigida, atq; hūida reputatur, si-
cuti oleū rosaceū, & refrigeratos calefacere, & calefactos refrige-
rare ab eodem Galeno scribitur libro tertio de simplici medi-
cina, quā quidem effectuum diuersitas, ut etiam inibi scribitur
his p̃cipue datur medicinis quā parum a temperamento re-
cesserunt, qualem esse diximus semperuiuam herbā in sicci-
tate auctore Galeno sexto libri de simplici medicina, uolu-
mine. Hanc uero ad diuersa corpora comparisonem non
animaduertens rabi Moyses ausus est notare Galenum quasi li-
bro secundo artis curatiuæ ad Glauconem contraria de sem-
peruiua scribētem, quā libro (quem diximus) sexto de simplici
medicina super eadem herba asseruerat. Nos uero de hac re-
pugnātia sināq; falso obiecta Galeno plenius alibi diximus, ubi
eū dē Galenū defēdimus cōtra rabi Moysen p̃cipi medicorū
ētī plerisq; aliis i festū. Aliud uero Gētilis suffugiū dicētis, q̃ i p̃-
cipio p̃cipiātē formicæ frigida & humida cōperūt, q̃ licet ibi
sit aliqua ulceratio, nō tamē corrosio adest eisdē, q̃s supra posui-
mus rōnibus improbat, atq; eo magis, quoniā a Galeno i secun-
do artis curatiuæ libro ad Glauconē, quolibet ulcera ēt i sūma
cute existētia egere exiccātibus Hippocratis auctoritate mōstra-
tur. Sed ut ēt antea inuimus, cū Auicēna his uerbis utatur, & ad
mīstra i p̃cipiis eius, hoc uerbū eius nihil aliud pōt referre nisi
formicā corrosiuā, de qua statū supra fit sermo. Neq; uero illa ra-
tio cōuicit, quā qdā adduxerūt probare uolētes Auicēnā itelli-
gere de p̃cipiis formicæ ambulatiuæ, nō at corrosiuæ, quoniā
postea subiūgit, & cū timetur sup eā corrosio, cū in formica cor-
rosiuā ut inqūt nō timeatur corrosio, quā iā ad sit, sed potius in
ābulatiuā, quasi nō potuerit Auicēna prius scribere curatiōem
formicæ corrosiuæ, deinde docere anteq̃ formicæ corrosio sup
ueniat qbus remediis sit occurrēdū. Mihi uero maiore faciunt
dubitatiōem remedia quādā, qbus utitur Auicēna ad prohibē-
dā corrosionē si cuti aqua, quā currit ex ligno uitis humido cū
aduritur, & sterus ouī cū aceto, & sterus uaccinū cū aceto,

sentē disputationē uidentur pertinere, qua tantū probare itendi
mus morbū gallicū nō esse sāsati. Illud tamē à nobis obiter di
ceretur alluatim uerbū esse arabicū corrupte hoc loco pro albo
tim scriptū, sic. n. legitur, & nō alluatim in codice arabico Auicennae. Significata autē albotim in arabū lingua arborem terebin
thū, ex qua nascitur resina terebenthina, unde & gluten albo
tim noieptim latino, ptim arabico à medicis iunioribus eadē
resina noīatur. Sed & iidem arabes albotim uocant quādam
genera pustularū similiū fructui arboris terebīthi a qua pariter
similitudinē grāci quoq; anteq̃ arabes easdem pustulas *Termin
thos* uocauere. Sūt autē ueluti ulcera pua lentis magnitudine,
uel nō grandiora faba, colore iter nigrū ac uiridē quātus & qua
lis est etiā fructus, a quo nomē tā apud grācos, q̃ ēt apud ara
bes hūerūt. De his autē ut arbriror unā cū speciebus sāsati egit
Auicenna, quoniam hae quoq; sicuti sāsati in summa corporis
cure nascuntur, ut paulus agnita, qui de terminthis scripsit ex
Dioscoridis alexādrīēsis auctoritate, testatum reliquit. Sed de
eisdem etiā libro tertio capite de bothor noīatis bothim ipse
Auicenna plenius erat executus his uerbis. Hae bothor appa
rent in crure nigrae quasi ipse sint fructus tamaricis, aut grana ui
ridia magna, & materia earū est materia naricum, & cura earū ex
pte mūdificatōis ē cura uaricū ulcerū melācholicorū, q̃ qdē uer
ba Auicennae nihil aliud ostēdētia q̃ qd libro. iiii. capite de sāsati
circa finē de alluatim idē Auicenna spāliter scribit q̃ uidelicet
alluati sūt ulcera melācholica, q̃ appēt i crure ex eadē materia,
ex q̃ fiūt uarices, & appropīquat cura eius curatōi, earū illd ēt lu
ce clarius māifestare uerbū alluati libro. iiii. male pro alboti po
sitū, & has pustulas boti noīatas easdē eē cū illis q̃s grāci *Termin
thos* appellant, à similitudine, ut diximus fructus arboris terebin
thi q̃ fructus apd arabes granū, uiridē noīatur, hoc. n. ē, qd dicit
Auicenna capite libri tertii nup allegato eē eas q̃i fructus tamar
icis, aut grana uiridia magna, ideo at Auicenna addidit magna, q̃a
sicuti duplex est arbor terebinthus fructifera ex minima utraque.

Duo signifi
cata uerbial
botim apd
arabes.

Terminthus

dedū. Illud multo magis ē cōsiderandū ab his præserti, q̄ quā-
 dam ueluti diuinitatē tribuūt Auicēna, in cuius libris de medi-
 cina præserti nullū posse inueniri errorē arbitrantur, quo pacto
 Auicēna in nuper dicta cōpositione misceat carbonē de cor-
 tice pini, quē tamen Paulus in sua cōpari oīno prætēmisit. Est
 inq̄ ut existimo diligentius examinandū, an Auicēna, uel alius
 deliquerit, noua, atq; inaudita medicamēta, uetē cōpositioni-
 bus adiungēdo, ueluti carbonē de cortice pini, de quo quidē
 carbone nūq̄ scriptū inuenitur, q̄ ullā habeat in medicinis ad
 herispilā, uel formicam efficaciam. Nunc autē non esse nostrae
 translationis errorē testem facio miro ingenio, ac singulari do-
 ctina præditū iuuenem Paridē cesareū mātuānum, qui ut sem-
 per fuit omnium bonarū artium studiosissimus, ita nunc medi-
 cinā totus insistit, ad quā fideliter p̄cipiendam nō mō latinos,
 & grācos, sed etiam hebræos, atq; arabes adhibet praeceptores
 qui à me eodem paride præsente sepius req̄siti in his locis prae-
 ferti, in quibus Auicēna à Galeno, ac paulo nō pagē diffētire ui-
 debatur, ut uerba Auicēnae si cuti in eorū iacent lingua mihi in-
 terpretarētur eū dē ferē sensū rettulerūt, quē et nos in nostro ha-
 bemus Auicēna, unde in eā ueni sententiā, ut multos, qui non
 solū in nostris, sed etiam hebraeorū, atque arabum libris inueni-
 untur errores Auicēnae ex prima grācorū auctorū, quorū sentē-
 tias idē Auicenna undequaq; collegit facta in arabicā linguam
 conuersione sumpsisse occasionē. nam & hūc ipsum, de quo
 paulo ante loquebamur errorē nō aliūde q̄ ex uerbis Pauli ma-
 le intellectis traxisse originē facile pōt unusquisq; p̄pendere. Cū
 enī Paulus ita scribat. Lanæ ueteris circa tādā cōbustæ dracmē
 xii. credidit Auicēna uel potius ille, qui male Paulū in arabicū
 sermonē transferēdo dedit Auicēnae errandi occasionē. tādā
 quoq; siue carbōes ex tādā exusta derelictos in eandē uenire
 cōpositionē, atq; ideo ita notauit. Sumātur lanæ ueteris a dustæ
 nō lotæ pōdus dracmarum xii. & semis carbonis d cortice pini
 tātū dē errore sanē satis ridiculo, atq; aliq̄do futuro piculoso, si
 medicina ēt quæ deuorantur, uel bibūtur postq̄ fuerit supignē

Arabem in
 interpretē ma-
 le paulum i-
 terpretādo
 dedisse Aui-
 cēnae curan-
 di occasio-
 nem.

qñdōq; paratr, carbonēs, q ex eodē igne remāserit in suā quoq;
 societatem receperint, tale enī quodā fiet in cōpositione rela-
 ta ab Auicēna, si ut ipse docet ad lanā exustā aqua portio car-
 bonū extēda, circa quā fuerit exusta adiciatur. Nemo autē ad-
 miretur eā prācipue lanam quā circa tādā fuerit exusta a Pau-
 lo in ea, quā diximus cōpositione probari, fuit enī quoddam
 apud ueteres in cōburenda lana, quā nō nisi cōbusta ad usum
 medicinā ueniebat artificiū, cuius etiā Galenus, sed multo ple-
 nius Dioscorides meminit, qui inter ceteros lanam cōburen-
 di modos hūc quoq; tradit. Alii disponētes obeliscos sup uas
 fictile latū os habēs inuicē distantes, & super imponentes scan-
 dulas, & lanas alternatim leuiter ex tēdis paruis succēdunt, ubi
 uero lanā fuerint cōbustā tollunt, & si quid pingue, uel pix ex
 tēdis paruis defluerit, simul tollunt, atq; reponunt, & hoc est
 quod Paulus uult lanam, sita ut docet Dioscorides ustam, nō
 autem carbonēs de cortice pini in ea, quā scribit ad herpetē ue-
 sicosum cōpositione cōmisceri. Nūc ad reliqua explananda
 transeamus, in quibus uidetur Auicēna aliquanto maiore, uel
 etiam periculosiorem fecisse cōfusionē, mox ad ignē persicū,
 de quo prācipue disputabamus, in quo morbo plusq; in cete-
 ris fuit Auicēna perplexus reuertemur. Scio tamē me nō cre-
 denda scripturū his prāsertim, qui post habitis rationibus sola
 nomina, ac scribētū auctoritatē sequūtur qui se alicui ita addu-
 cunt auctori, ut proprios sensus destruentes malint alteri q̄ suis
 oculis credere. Nos supra cū ex sensu ipso, tum etiā Dioscori-
 dis auctoritate cui etiā ex parte cōsentit Auicēna probauimus
 eupatoriū hēre folia canabis, uel pētaphyllo similia, fructū puū
 q̄ exiccatus uestibō adherescit eē deniq; eupatoriū herbā illam,
 quā nos uulgo agrimoniā noīamus. Auicēna uero idē eupatori-
 um aliud q̄ agrimoniā eē significat, cū ait eupatoriū eē herbam
 aromaticā habētē folia canabis, & florē si cuti nenufar. Cōstat, n.
 herbā uulgo agrimoniā nūcupatā neq; eē odoratā, neq; hēre flo-
 rem si cuti nenufar, imo ita exiguū, ut uel nenufari, uel eius flori
 collatus nullam ipsius habeat similitudinem. Cui igitur plus
 iq̄es, hac īpte credemus Dioscoridinē, an Auicēnā? Auicēnā

Modus cō-
 burendi lanā
 secūdū Dio-
 scoridem.

**Totam me-
dicinam cō-
stare ex dua-
bus noticiis
altera subie-
cti, altera me-
dicamento-
rum.**

īges cui nostra aetas dedit medicinā principatū. At q̄ Galenus
unāq; ipse Auicēna i hac parte medicīe, q̄ de medicamētis sim-
plicibus agit, primū locū dioscoridi tribuit. Sed fac auctorita-
tē esse parē. Vbi tu mihi Auicēna patrone herbā inuenies aro-
maticā foliis canabis, flore nenufaris, quā sit uex eupatoriū, si-
cuti ego tibi alterā assignaui, ita Dioscoridis, Plinii. Serapionis
sup̄ herba eupatorio descriptionibus cōgruētē, ut nisi malis ui-
deri cæcus, q̄ fateri Auicēnā in ueris eupatorii notis designan-
dis aberrasse nullo mō negare possis herbā, quā nos uulgato no-
mine Agrimoniā uocamus esse ueteribus eupatoriū. Quod si
forte mihi cōcesseris id, qđ multi ēt ex medicis iunioribus non
diffitētur Auicēnā nō multā habuisse simpliciū medicamētoꝝ
noticiā nō aduerteres fortassis te eadē cōcessionē dimidiā sciētiæ
medicinæ partē Auicēnæ detrahere, quæ tota ut inq̄t Galenus
libro secūdo de Crisi ex duabus cōstat noticiis altera subiecti,
circa qđ medicus opatur, altera illoꝝ, qbus ueluti instrumētis i
suo ope utitur. Cur uero si in his, in qbus ueritas ipsa seipfam cō-
tēplantibus offert, ubi uigēt sensuū iudicia Auicēnā errasse cō-
cedis, nō æque i rebus magis abstruſis, atq; recōditis labi illū po-
tuisse fatearis. Tu tamē crede quod lubet, nos paucis ista scribi-
mus, & solis amatoribus ueritatis. Si nō apud malignos, atq; im-
peritos, saltē apud probos, ac doctos gratiā ut speramus cōse-
cuturi, forte ēt apud ægrotos, quos fortuita medicīa piculo li-
beramus, cū herbam i fossatis nascentē, quæ quid sit a medicis
ignoratur hætenus tamē credita est a pluribus eē eupatoriū, ne
syrupo ex eupatorio, atq; aliis cōpositionibus adiungatur, mo-
do sint, q nobis fidē uelint præstare, prohibemus. Sed & altero
multo sane maiore piculo uel ēt tormēto miseros mortales libe-
remus, qđ audio malo suo fato sensisse nōnullos, q hac tēpeſta-
te morbo gallico laborarūt, neq; n. defuere medici, q pustulas
illas, quæ i eodem morbo totū aliquādo occupant corpus qui-
busdā ferreis instrumentis extirpare tentarint nixi (ut arbitror)
Auicennæ auctoritate formicæ ambulatiuæ, et corrosiuæ pu-
stulas embula & pennæ extremitate, ut supra quoque notauī

mus euellentis quod ē magisteriū, si diis placet, neq; Dinus in
 tali curatōe improbauit, & Franciscus de Pedemōtium, pluresq;
 alii Auicēnam sequentes suis scriptis inseruere, aiūtq; ipsi una
 cū Auicēna id eē cōueniēs scdm galeni op̄ionē. Sed ubi obse
 cro unq; galēus pustulas ex hūore acuto cholerico factas talibus
 istrumētis iussit extirpari galenus inq; q ubiq; medicos crudeli
 ter, atq; ipite medicātes uo cathūanā naturā p̄niciē. Quid uero
 scruius, aut rudius medēdi gēus possit excogitari, q̄ morbū nō
 alio magis noīe, q̄ q̄a exulcerat ifestāre ē uehēmētius exulcerare
 Falso igitur iget aliq; Auicēna Galenū allegauit, neq; uere, neq;
 falso, si tamē locū cōsideremus, ubi allegauit dicere a uisim falso
 allegasse. Galenus, n. id artificiū ait eē cōueniēs nō ad tollēdā for
 micā, uel miliarē, uel corrosiuā, sed qdā potius genus uerruca
 rū, q̄s grāci *μυρμικία*, i. i. formicas appellāt. Natus ē ergo error
 Auicēnā ex noīs ābiguitate, q̄a, n. grāci pustulas q̄sdā ex hūore
 cholerico genitas solā cutē occupātes, atq; ē serpētes ab hac ser
 pēdi naturā *ερπιντα* uocāt, arabes quoq; ā simili proprietate eas
 dē pustulas formicā noīarūt. Sūt uero ē qdā genera uerucarū,
 q̄ grāci *μυρμικία*, noīe sūpto a formicis appellāt, q̄a sēsū q̄si sint
 morsus formicarū patiētibus iferūt, has quoq; uerucas arabes ad
 grācorū imitatōem formicas nūcuparunt, quo fit, ut uerbū for
 mica ap̄d arabes duorū morborū generibus, q̄uis natura differē
 tibus accōmodetur. Auicēna ergo utrāq; formicā tā pro pustu
 lis cholericis, q̄ ē pro uerucis acceptā, atq; utriusq; morbi cura
 tiōem ī uno capite copulauit, licet alter ex hūore tenui, ac cho
 lerico fiat, alter ex crasso, ac melācholico, atq; iō ut genere distin
 guūtur, ita diuersū genus curatōis exposcāt. Pustulā siq; dē cho
 lericā uel sola totius corporis purgatōe, uel ē emplastris sup̄ locū
 affectū ip̄ositis, nūq; āt manu curatur, uerucā uero, ut docet Ga
 lenus libro quarto decimo artis curatiuā, cū aliis istrumētis, tum
 ē pēna ita adaptata, ut totā uerucā suā cōprehēdat, atq;
 adeo firmiter hāreat q̄ ea de subter acta ueruca radicitus euel
 latur, quē ē modū docet Auicēna libro. iiii. capite de uerucis,
 quē pariter modū uere loco illo potuit ad Galenū auctore re
 ferre, sed ubi oportuit Galenū citare testē, ibi eius testimonium

Dinus &
 Frāciscus de
 Pedemon
 tium una cū
 Auicēna de
 ceptos

Auicēnam
 male Gale
 nū allegare:

**Auicēnam
de igne per-
fico modo
unum mo-
do aliud se-
tire.**

pratermisit, ubi uero reticere, quoniā non de uerucis, sed for-
mica potius corrosiua curāda agebatur pperā allegauit. Huc ue-
ro tā multa, q̄ dixius de Auicēna multos i unū morbos cōfūdē
te oīa tēdebāt, ut ostēderemus ipsū simili, atq; aliquāto maiore
i pruna atq; igne pfico usū fuisse cōfusione, neq; forte suspice-
tur nos i tā lōgis digressionibus ea, quæ nihil ad propositū no-
strum ptinerēt cōgūisse, cū, n. probare itēderemus morbū gal-
licū nō eē ignē pficū, oīs uero de q̄cūq; resumitur disputatio d̄
beata definitōe, ut ait. C. proficisci, necessariū hūimus ātea ostē-
dere, q̄ nō cōstaret apud Auicēnā qd eēt ignis pficus, aliquādo
.n. ipsū ex sāguie crasso, & melācholico iqt generari, ut ēt antea
admonuimus, aliquādo uero ex cholera pmixta melācholiæ, &
nūc ignē pficū idē gēus facit cū pruna, ut cū iqt, hæc duo noīa
fortasse absoluta sūt sup oēm pustulā corrosiuā uesicātē, adurē-
tē, faciētē accidere escarā, qualē facit accidere cōbustio, & caute-
riū, nūc uero diuersificat, ut cū iqt prunā eē magis melācholicā,
ignē uero pficū magis cholericiū, quādoq; trahit ipsū ad formi-
cā comestiuā ut cū ita scribit, & quādoq; absoluitur nomē ignis
pfici de illis, sup quo ē illic pustula de genere formicæ comesti-
uæ adurēs uesicās, quādoq; ad formicā trāfert miliarē, ut cū scri-
bit i hūc modū. Et quādoq; sūt cum formicæ spēbus & miliaris
malæ febres uehemētis caliditatis pniciolæ. Quasi apud ipsum
Auicēnā ignis pficus, & formica miliaris nō differāt, neq; multū
referat utq; ignis pfici uel formicæ miliaris, signa manifestet & sa-
ne diligentius intuenti formica miliaris & ignis perficus nihil,
aut parū admodū differūt apud Auicēnā, sūt, n. i utroq; uesicæ
milio similes, ueluti Rasis. Paulus, atq; Galenus libro. xiiii. artis
curatiuæ cōfetiūt. Quod si Auicēnā sequimur nō mō forma, sed
ēt materia eadē i ambobo morbis repitur, quoniā tā ignis pficus
q̄ etiā formica miliaris secūdū Auicēnā fiūt ex cholera pmixta
melācholiæ, nisi forte qs dixerit ad faciēdā formicā miliarē nō so-
lā sufficere melācholiā colera adiuētā, sed isup ēt phlegma requi-
hoc, n. uidetur inuere Auicēna capite de formica miliati ex uer-
bis illis, Necesse est illic esse ex melancholia, & phlegmate, quæ

admiscuntur cholera. Sed cum idem Auicēna sicuti Galenus
 ex solo phlegmate misto cū cholera eandem formicā miliarē
 generari liquādo fateatur, cur nō itidē melācholiā absq; phleg-
 matis societate iūctā cū cholera posse eū defacere morbū con-
 cesserit? Multi quoq; medici iuniores opinātur aque ex una, si
 cuti ex altera mixtione formicam miliarē procreari. Quare &
 ignis persicus, & formica miliaris i eadem nō mō forma, sed
 et materia secū dū Auicēnæ sūtiā cōueniēt. Quāq; forte quis
 pīā illam assignabit diuersitatem, q̄ in igne p̄fico materia chole-
 rica sit magis adusta, q̄ i formica miliari. Cur uero hoc cū ipsa ē
 sua caliditate uescas excitet, & ut inquit Auicēna febres faciat
 uehementis caliditatis atq; iō p̄niciosas, febris at & alia accidē-
 tia, quæ in formica miliari Auicenna nominat sunt ignis sacri,
 seu persici propria, quem etiam prunam appellat Auicenna ad
 imitationē Galeni q̄ eū dē morbū & quarto decio artis curati-
 uæ uolumine, & multis aliis in locis anthracem uocat, quo in lo-
 co idem Galenus omnia hæc de anthrace refert, quæ etiam hic
 scribit Auicenna de formica miliari, quod uidelicet febres ha-
 bet uehementis caliditatis, & q̄ fit aliquid quando ex eisdem causis
 ex quibus fit pestilentia, & quod assimilatur in colore phlegmo-
 ni, magis tamen ad atq; declināte. Quare non tenere hoc in lo-
 co Dinus dubitauit cur cum Auicenna in hoc capite intende-
 ret de pruna, & igne persico agere, signa tamen formicæ milia-
 ris, & nō ignis persici, ut cuiquam nō absq; ratione uideretur ex-
 presserit. Soluit autem uerba Auicennæ in hunc modū expo-
 nēdo. Et quandoq; sunt cū speciebus formicæ miliaris, i. cum
 pruna, & igne persico, quæ possunt absolui superspecies formi-
 cæ miliaris malæ. Hæc uero solutio mihi non placet, neq; uide-
 tur ipsi Dino esse cōsentiēs, nā cū quatuor ponat Auicēna mo-
 dos sup quos absoluitur nomē prunæ, & ignis p̄fici, ex quibus
 quartus est magis proprius secū dū Dini expōsitōem, cur hūc
 tacuit Auicēna, & aliū minus propriū memorauit: uolēs, tamen
 ex quæ tā ignē p̄fici cū propriæ sumptū, q̄ etiā prunam comitatur
 ostēdere. Quare cū Auicēna sub nomine formicæ miliaris scri-

Solutionē
 Dini non
 placere.

bat propria accidentia ignis p̄fici, & prunæ, uel nō differre, prunam, & ignē p̄ficiū a formica existimauit, uel magis cum hoc q̄ cū alio aliquo morbo cōuenire. Idē tamē Auicēna superius capite de apostematibus, & pustulis ignē p̄ficiū non formicæ miliari, sed potius herispilæ in naturā uicinitate consociat, ubi ita scribit. At uero ex sanguinē grosso malo fiunt species exitu raturum malarū, nam si eius malicia uehemens fiat, & ipsius adustio proueniet herispila, & eueniet combustio & crusta, & deterior ea est ignis p̄ficus. Hic Auicenna facit ignem p̄ficiū non modo in materia, sed etiam in forma cum herispila communicare, licet ignem p̄ficum dicat eē deteriolem. Torquet autem hæc uerba Dinum, atq; Gentilem expositores Auicennæ, coguntq; ipsos multa imaginari forte a ueritate aliena. Dinus siquidem tale apostema factum ex sanguine grosso nō ueram esse herispilam arbitratur, sed potius phlegmonem, qui assimilatur herispilæ in accidentibus, quod etiam uidetur sentire Gentilis, qui nomen herispilæ hic sumi improprie fatetur. Sed cur tale apostema factum ex sanguine grosso malo adusto (ut inquit Auicenna) herispilæ, quæ fit ex cholera pura secundum eundem Auicennam simile iudicatur, & non magis anthraci, qui (ut inquit Galenus primo de differentiis febrium & pluribus aliis in locis) fit ex sanguine melancholico super affato. Idcirco neq; cum Dino, neq; cum Gentile consentio, quoz alter uult herispilam, & ignem p̄ficum esse apostemata cholerica, alter sanguinea quidem, sed ad naturam cholæræ declinantiā, cur enim non magis ad melancholiam cum sanguis, ex quo generantur, sit melancholicus, qui tādē procedēte adustione conuertitur in melancholiam. Mihi quidem herispila atq; ignis p̄ficus hoc in loco ab Auicenna nominati non aliter differentes, nisi quia alter est altero deterior, nihil aliud esse uidentur q̄ anthrax, de quo Galenus multis, ut dixi in locis facit mentionem, atq; ideo non herispilæ, uel igni p̄fico similes dispositiones, sed uera pruna, uel ignis p̄ficus potius, quæ eni hic Auicenna in herispila, & igne p̄fico scribit, combustio

Dinus &
Gentilis expo
sitores Auicennæ.

Opinionē
Dini & Gentilis nō placere.

nem scilicet & crustam eadem tribuit Galenus anthraci, uultq;
ipsū e sanguīe grosso adusto, si eut ēt Auicenna hoc in loco he
risipilam & ignem pificum procreari. Sed & herisipilam eun
dem esse morbū aliquādo apud Arabes, q̄ sit apud Galenū an
thrax euidētius ostēdamus. libro. xiii. cōtinētis ap̄drasim ista uer
ba legūtur. Dixit. s. Galenus secūdo libro artis curatiuæ ad glau
conem, quē etiā rasis paulo ante citauerat. Quotiēs sanguis sup
ueniens ad mēbrum fuerit superabūdans grossus & calidus ge
nerabit cicatricē ad modū cocturæ ignis ēt secus ulcus erit apo
stema calidū bulliēs & uehēmētis doloris & morbo ille appella
tur herisipila. Quod si ipse sanguis fuerit i dispōne sui i supabū
dātia grossi bulliēte, & caliditate, & tamē i se hūerit eruginē subti
lē ifert ampullas ad modū illarū, quæ accidunt ad cōbustiōem
ignis & emanātibz ipsis ampullis sub eis appebit illud ulcus ha
bēs cicatricē & appellatur herisipila similiter. Hæc qdē oīa d̄ he
risipila uerba sup̄ta sūt e secūdo libro artis curatiuæ ad glauco
nē, ubi Galenus duplicē modū, quo anthrax generatur expōit.
Sed & idē rasis libro diuisionū herisipilā & ignē pificū q̄si pro
eodē morbo uidetur accipe, ita iq̄s, quādoq; i corpe egrediun
tur bothor, & icipiūt uelociter puenire ad hoc, ut fiat crustæ ni
græ, aut uirides, & fiat illud quod ē i circuitu earū rubrū, & colo
ris pauonis tūc illud noiatur herisipila, & ignis pificus. Pluribus
tamē i locis rasis libro tertio decio cōtinētis facit ignē sacre uel
pificū nō solū eēntia, sed ēt accidētibus ab herisipila differre. nā
libro. xiii. continētis scribit in hunc modum, de igne sacro. Hic
morbus accidit e sanguīe grosso ebuliēte, sed in maiore par
te incipit cum pustulis præcedentibz eum, & quādoq; accidit
sine pustulis, uerūtāmē oīo erit cū eo aliq̄ excitatio i loco, i quo
fieri incepit, & ex pruritu egrediētur pustula, & post emanatio
nē ipsarū efficiūt ulcus cū cicatrice iminēti ad similitudinē cōbu
sti oīs ignis, & quādoq; accidit una pustula, quādoq; plures puu
læ ad modum pānici, & cū eis accidit febris uehēmētiore febre
phlegmōis et herisipilæ, alio at eiusedē libriloco scribit ignē sacre
non solū febre acutiore, sed etiam colore ab herisipila differe

Herisipila
apud Ara
bes esse eū
dē morbum
aliquādo q
apud Gale
nū anthrax.

Auicēnā atq;
q; rasim an-
thrācē apud
Calenū ali-
quādo noīa
re ignem pfi-
cū aliquādo
herispilam.

Volubilis
herba.

Hæc uero oīa ferē et scribuntur a Galeno & libro quartodecio
artis curatiuæ, & pluribus aliis i locis de anthrace, scilicet passim eni
ubi Galenus scribit anthracē rasis ignē sacru, uel pfi cū interpre-
tatur, q̄q; ut, etiā antea admonuimus, arabes & passim medici iu-
niores, qui arabū doctrinā sequuntur, aliud p anthracē, aliud p
ignem sacru uel pfi cum itelligant, atq; ideo et prunā ab anthra-
ce distinguant, cū tamē anthrax uerbū græcum significet latinæ
carbonē, uel prunā, ut Auicennæ interpres dicere maluit Cur ue-
ro Auicēna, atq; rasis anthracē, de quo Galenus loquitur nō mō
prunā, uel ignem persicū, sed et herispilā aliquando noīatint,
nescirem aliā reddere rationē, nisi quā et superius multorū, qui i
Auicēna libris inueniuntur errorē assignaui, malas. scilicet græcorū au-
ctorū i linguā arabicā translationes in qbus non mō herbarū, sed
etiā morborū noīa plarunq; diuersa notantur, unde sicuti eadē
herba sapius apud Auicēnā sub uariis noībus scripta, ita idem
morbus diuersimode nūcupatus repitur. Possem multarū her-
barū, in quibus hic error accidit apud Auicennā exempla pro-
ferre, sed unū tantū uitāde prolixitatis gratia hoc i loco cōme-
morasse sufficiet. In uolubili herba, de qua et ē facta mētio supi-
us iter medicamēta, quæ in curatiōe formicæ scribit Auicēna.
Hæc siq; dē herba aliquādo in littera. C. cussos pro cissos, i. he-
dera nominatur, aliquādo in littera. u. uolubilis maior, & tunc
quoq; pro hædera sumitur, oēs. n. quæ uolubili magnæ ab Aui-
cenna tribuntur proprietates, ut q lac eius abradit pilos, & in-
terficat pediculos, & q folia eius recentia cōueniētia sunt ulce-
ribus magnis, & q consolidāt decocta in uīno: & ex eis empla-
strū factū suppositū adustioni ignis & proprie cū ceroto, & q
distillatur succus eius in aurem dolorosam, & confert ulceri-
bus antiquis in ea & quod uiuet spleneticos cum acetō, hæc i-
quam omnia hederæ a Galeno assignantur. Quod si quis mihi
hoc i loco obiiciat nullo mō posse uolubile pro hædera apud
Auicennā itelligi, quoniā idē Auicēna inqt uolubile magnā
suo lacte abradere pilos, & pediculos interficere: & aquā eius
esse solutiua cū tamē hederæ nō habeat lac, neq; soluēdi, sed
adstringendi potius ut de ea scribit Galenus potestātē, facilis ē

ad ista responsio. Nam sicuti Auicēna in capite de cussos hederæ vires cū alterius herbæ quæ ladanū fert uiribus miscuit, ut alibi ostendimus, ita etiā hic hederæ proprietates cū alterius herbæ proprietatibus, quæ uolubilis maior à Mesue, & pluribus aliis nominatur manifeste cōfudit, quæ quidē uolubilis maior a græcis κιννάμπελος; i. hederæ uitalis a Plinio cōuoluum uulgo cāpāella. quod etiam alias manifestauius nuncupatur. Hæc autem hederæ uitalis, siue uolubilis maior, siue cōuoluum, uel quocunq; alio nomine libeat appellare lacte plurimo manat, & aluū ciet, Idcirco Auicēna, qui uisus est nescisse uerā hederam ab hederæ uitali distinguere sicuti pro hederæ uolubilem, ita lac pro lachryma posuit, est, n. uere hederæ lachryma non autem hederæ uirialis lac, cui tam à Galeno, q̃ etiam a Dioscoride is datur effectus, q̃ pilos abradat, & pediculos interficiat. Quare Auicenna mixtischiarum herbarū etiam natura distantiū potestatibus magnā peperit cōfusionē, & sicuti in morborū, ita et in herbarum tractatione capitulū ī capitulo posuit. Quos maxime errores inde arbitror habuisse occasionē, quia uarii interpretes arabes easdem nō modo herbas, sed etiā morbos uariis noībus nuncuparunt, qui enī Dioscoridem e græca lingua in arabicā trāstulit hederā græco uocabulo, corrupto tamē cussos noīauit, qui autē Galenū cōuertit, pro hederæ lelebi idest uolubilem posuit, quoniā hederæ uitalis eodē nomine apud arabes appellatur. Idē arbitror in uerbo anthrax cōtigisse quod in quibusdam Galeni libris sicuti quartodecimo artis curatiuæ ignis sacer, seu persicus apud arabes interpretatur, in quibusdā uero, sicuti forte in secundo artis curatiuæ ad Glauconē herispila, unde factū est, ut tā Auicēna, q̃ etiam rasis eūdē morbū aliquādo ignē sacrū, seu persicū, aliquādo herispilā noīarint, atq; ita sibi ipsis quādoq; cōtradixerit, sicuti rasis qui mō inter ignē sacrū, atq; herispilā statuit differētiā, mō, quæ sunt ignis persici proprietates, easdem tribuit herispilæ. Auicenna uero nō nunq̃ ignē sacrū, atq; una herispilā scribit e sanguine grosso generari, non nunquam herispilam quidem ex cholera pura ignē

Rasim atq;
Auicēnam
sibi ipsis alī
quando cō-
tradidere.

Romanos
auctores de
igne sacro
dissentire.

aut sacrum ex cholera mixta melancholia, maiore tamen cholera
portio. Quae quidem contradictiones expositores latinos coege
runt noua morborum genera praeter illa, quae nimis multa natura
mortalis hominibus dedit falsa sibi imaginatione confingere, flegmo
nem. scilicet herispilae simile quasi non sufficeret phlegmon herispila
todes, hic. n. alius est ab eo, quem gentilis imaginatur, & phle
gmonē ignis persici simile quasi ignis persicus non multas habeat apud
Auiennā aliorum morborum (de quibus antea diximus) similitudi
nes. Huic tamen morbo adeo multiplici Auienna penē simpli
cē adhibet curationē, illā. scilicet quā Galenus, ac Paulus scribunt ad
anthracē, ut mihi non parua faciat admirationē Auiennā non
modo à graecis, sed et à seipso in hoc morbo discordē, in uno ta
men curandi genere eē cōcordem. Sed neque Romaniauctores
inter se de eodē morbo consentiūt, Plinius. n. quē admodū, &
Seruius in expositione carminis uirgiliani. Tpe contractos ar
tus facer ignis edebat. p ignē sacrum morbum itelligit, quē graeci uo
cant *ερίσπιλατα*. Celsus diuersū putauit, & cū ignē sacrum descri
bit p minimas pustulas aliquē serpētē aliquādo sumā cutē exul
ceratē uidetur herpetē tā comedentē. q̄ etiā miliarē, de quibus an
tea diximus significare, licet idē Celsus capite antecedente ul
cus qd serpēdo penetrādoque usque ad ossa corpus uorat *ερίσπιλα
εδιόμενον* à graecis nominari asseruerit. Sed hoc genus ulcers
graeci medici peritiores hippocrates. scilicet Galenus ac Paulus ab
eodē uorandi corpus effectu *φαγέδμων* nomināt sicuti alteze
qd carnē non attingit sed cuti tantū exulcerat *ερίσπιλα εδιόμενον*
siue comedentem appellant. Viderint ergo qui solū cultum
atque nitorem sermonis attēdentes Celsū faciūt medicinā deum
malint ne Celso homi romano an hippocrati & reliquis celebri
s nois graecis auctoribus in graeca morborum credere appellatione
Tantū uero de pruna, igne sacro, uel persico opinionū diuersi
tatem non mō longū opus foret improbare, sed et superuacu
um, quādo & sine alia cōfutatione ipsa sua se contrarietate pro
sternunt. Quod si ex oibus illā quae uerior esse uidetur uelimus
capere tū à Galeno, ac Paulo tū etiā à rasi tertio decimo conti

nētis approbatā quæ ignē sacrum, aut perſicū, ſiue carbonem, uel
prunā ita deſcribit unā ēt ipſius cām explicādo, cū ſanguis me-
lancholicus feruēs in aliquod mēbrū incubuerit, contigit fieri eos,
quos carbones noīamus, qui ſunt ulcera cruſtoſa magna quidē
ex parte à puſtula incipiētia q̄lis i igne aduſtis apparet, quādoq;
uero ſine ea, ſed ſcalpitur quidē mēbrū oīno ab initio, dein-
de nō nunq̄ una puſtula aliquādo plures excitātur, tenues uelu-
ti milium, quibus diſruptis ſimiliter ulcus cruſtoſū fit ſimile his
quæ à cauteriis fiunt, cruſta nō nunq̄ colorē cinericiū præſe fe-
rente, aliquando nigrū cū eo q̄ baſi ſua firmiter adhæret, ac ue-
luti clauo fixa uidetur, alia carne circumſtāte ueluti inflāmata, &
nigricāte, uel ēt ſplendēte ſicuti asphaltū, & pix talis, n. eſt quæ
uere atra bilis nominatur, ſi inquā ita ignem ſacrum aut perſicū, ſi-
ue carbonē, uel prunā (hæc, n. oīa nomina eundē morbū apud
diuerſos auctores ſignificāt) deſignemus ueluti etiā uidetur uo-
luſſe Auicenna prunā & ignem perſicum libro quarto deſigna-
re, licet, ut multis aliis in locis, ita & hic barbare, & obſcure lo-
quatur, talem morbum diſferre ab eo, quem gallicum nomina-
mus, tum ex multis aliis notis, quæ alteri inſunt, alteri deſunt de-
monſtratur tum etiam ex puſtulis, quæ ſunt i morbo gallico lō-
ge milio grandiores, ac præterea ex febre acutiſſima, atque ali-
quādo mortifera, quæ ut ſcribit Galēus quarto decimo artis cu-
ratiuæ libro, & libro etiam de tumoribus contra naturam, & ra-
ſis pariter tertio decimo continentis carbonem, ſiue ignem ſa-
crum neceſſario comitatur, quod etiam ex parte ſentit Auicen-
na, qui ſub nomine formicæ miliaris ignē perſicum aſſerre ali-
quando febres pernicioſas inſinuat, altero aut libri quarti capi-
te, ubi agit de ulceribus corroſiuis, & putrefactiuis qualia inuit
eſſe ſecundū Galeni ſententiā ignem perſicū, & formicā am-
bulatiuam in huiuscemodi ulceribus febrē multiplicari, aut in-
ſepabiliter adherere aſſeuerat, licet Dinus i eius loci expoſitio-
nē nolit ſecundū Galeni opinionē ignē perſicū eē ulcus putrefa-
ctiuū ſed tātū corroſiuū, atq; ideo plurimū febre uacare neſci-
ens forte Galenū nunq̄ i ſua lingua de igne perſico, niſi ſub hoc no-

Vera deſcri-
ptio ignis ſa-
cri uel perſi-
ci.

Rasis

mine anthrax fuisse locutum, in cuius ulceris curatione idem Galenus libro quartodecimo artis curatiue damnat cataplasmata, quæ uim habent cōcoquendi, et pus mouendi, ne maior putredo superueniat, ulceri quoq; ignis sacri, seu p̄fici adiuncta esse febrem, atq; putredinem testatur rasis libro. xiii. cōtinentis ita scribens, ignis sacer est ulcus, in cuius loco accidit ampulla similis ampullæ factæ ex igne cum cicatrice maligna, sed illo loco attingente ei erit apostema inflammatum prouocans febrem uiolentam ualde. Itē rasis in alio eiusdem libri loco ita scribit. Apostema calidum accidens ex sanguine calido, & grosso, quod appellatur ignis sacer cum ulcere eius erit putrefactio. Dinus ergo uel ista nō uidit, aut differre ignem sacrum a p̄fico apud Rasis, seu ignē p̄ficum ab anthrace apud Galenum existimauit. Quare ut diximus morbus gallicus uel hac potissimum nota ab igne p̄fico separatur, quoniam, qui gallico morbo tentatur febrē magna ex pte nō hēnt, uel ita exigua, ut uix sentiāt. Si quæ uero pustula in hoc morbo appuere subnigra, & crustis similes, quales in igne adustis uisuntur, eas puto potius ex eo fuisse genere pustulæ, quas scribit Galenus libro, q̄ de cholera nigra inscribitur ex atra bile citra febrē oriri, q̄ hoc ipso ab anthrace, siue a carbone distinguuntur, quoniā hic cū febre, illæ sine febre fiunt. Nō tamē morbū gallicum simplicem morbum, qui cū eiusdē naturæ pustulis oībus eo laborantibus morbo accidat, atq; iō uel pustulæ melancholicæ, uel herisipelas uel herpes, siue formica, uel aliquo uno nō in spali in cūctis possit appellari iudicamus cū prouariis hoīum, quos morbus iste male habet composituris aliæ aliis pustulæ eueniāt, in quibusdā atram bilē, in quibusdā flauā in nōnullis pituitā salis præsertim & varias præterea supfluitatū misturas suo colore representātes. Quare ut tota huius morbi natura, nō at una sola pticula facilius ueniat in noticiā cās, q̄ quibus hūit originē Paulo alius repetemus. Sic itaque dicimus. Miliū hoc, qd̄ morbū Gallicū uulgo uocat iter epidemias hoc ē morbos populatim uagātes debere cōnumerari. Hæ uero aut diuina ira, ut theologi sentiunt, aut uia astrorum, ut astrologi opinantur

Opinio scri
bētis d̄ mor-
bo gallico

tur, uel ex certa aeris intēperie quē ad modū medici arbitrantur
eueniūt. Nos medicos hac ipse parte sequētes cās naturā proximi
ores assignabimus. Illud satis cōstat eo anno, quo morbus galli-
cus cōepit pululare magnā aquaꝝ p̄ uniuersā Italiā fuisse exu-
berantiā. Testis ē Roma, q̄ priā id malū sēsit, ī q̄ tybris ita itumuit,
ut tota sit facta nauigabilis, quā rē P̄ opōius nostri tpis poeta ce-
leberrimus elegāti tetraſticho publica colūna ipresso d̄signauit.

Tempore Alexandri sexti nonisq; decembris

Intumuit thybris bis senas circiter ulnas.

Insula quāque domus facta est, mediisque repente

Circunducta uis æquabat cymba fenestras.

Deucalioneo uix tantum tempore tellus

Diluuium passa est, latuit cum tota sub undis.

Nos uero duobꝫ postremis uersibꝫ additis hexastichō ex tetra-

sticho fecimus, ut nō mō eā, q̄ romanā urbē sed q̄ preterea ma-

gnā europæ partē circa eadē tpa oppressit aquaꝝ multitudinē

cōprēderemus, nō aliter, n. q̄ ī romano thybris, ī agro ēt Bono-

nienſi rhenus, in Ferariensī, & Mantuano Padus, in Venetiā,

Athesis extra solitos limites exūdarūt. Tātis deniq; ibribus an-

nus ille ubiq; maduit, ut terris exide humētibus atq; stagnātibꝫ

minus mirādū sit aſtiuū aerē ad illā uenisse itēperie calidā, s. & hu-

midā, quā medici atq; philosophi oīum putredinū matrē eē cō-

fitētur. Simile uel ēt peiorē aliquādo fuisse ea, s. tēpestate, q̄ Go-

thi Italiā bellis īfestabāt ex q̄ īges orta ē pestilētia Blondus Forli

uiēſis hystoriaꝝ scriptor diligētissimus priā Decadis uolumine

octauo memoriæ prodit his uerbis. Imbribus nāq; multos dies

cōt nuātibus diluuiū fore appuit. Tybris tūc mēse octobri pro-

p̄ exacto adeo aq; itumuit, ut Romæ moenia alicubi supauerit

unde regiones urbis fluuiō proxia maxia acceperūt icōmoda.

Per Italiā uero ubiq; latuerūt cāpi, & ex mōribus, collibꝫ ue oīs

mota aratro gleba ī cōnū liq̄facta simul cū aq; ī ima ē d̄lapſa, ut

flumibus postmodū itra ripas coactis cāpi aqua destituti limo

nihilominus māserit obtekti, & sata, q̄ tūc primas iecerāt radices

putrefacta sint, nec eo auctūno obtinēte oīa lutho aliud semen

d

Blūdus for-
liuiens hī-
storicus.

terræ potuerit mādari, unde fames maxia breui ē secuta. Sed nō
 solū famē ea attulit aq̃; iundatio, ueq; ēt aera si cuti & terrā cor-
 rūpēs pestilētiā oriri fecit a deo igētē, ut maximā populorū partē
 ubiq; p̃ Italiā absūperit. Qua tactus labe Pelagius pōtifex Ro-
 mæ obiit. Hæc blūdus. Sed nō lōgo post tēporē iteruallo Bo-
 nifacio. iiii, Romæ pōtificatū gerētē (ut scribit Platia) i libro di-
 tis pōtificū, fame, peste, & iundatōe, quoq; ē laboratū a deo ferē
 sēp iundatōis comes ē fames ac pestilētiā, ut nō temere prisci cre-
 diderit imodicas fluuiorū excrescētias nō solū ad præsens inferre
 dāna sed alia isup mala futura portēdere, nā & his adhuc uigētī-
 bus malis Bōifacius ē sublatuſ e uita & qdā eorū reliq̃ usque ad
 deus dedit, q̃ successit i pōtificatu tempa p̃tigerūt terremotus, s.
 quos (ut Aristoteles docet i libro q̃ metheora iscribitur) multi-
 tudines ibriū nō minus q̃ siccitates solēt generare & qdā prate-
 rea scabies, q̃ (ut scribit idē Platia) ita tēdebat ad elephātiā, ut de-
 formitate cognosci hoies nō possēt. Nō ne magnā horū malorū
 p̃tēmo uero oīa i uariis Italiæ locis nostra hæc tēpestate p̃sensī-
 mus: aquarū diluuiā (ut diximus) ā nonā ubiq; charitatē, i q̃busdā
 ciuitatib; pestilētiā, ac præterea terremotus quoq; nullā aliā cām
 nisi nimīā aquarū exuberātiā possumus assignare cū hi maximi
 illis cōtigerūt ciuitatib; quæ sub cōelo sūt hūidiore ueluti Ferra-
 riā & q̃busdā oppidis circūstātibus q̃ nūq̃ a deo tremuerūt si cu-
 ti eo āno, quo aquarū iundatōes icēperūt. Scabies uero si scabi-
 es ē appellē la p̃ uniuersā appuit Italiā & adhuc p̃stat a deo facta
 ut pleriq; medici qdā decepti similitudinē elephātiā sim eē puta-
 uerūt, sūt. n. pustulæ ptes primū obscenas deinde reliq̃ corpus
 atq; ipsā præcipue faciē (ut ab initio opis diximus) occupātes, qua-
 rū primi ortus cām, si sufficiēter exposuerimus magnam morbi
 Gallici naturā p̃tē explanasse uidebimur. Sed ut hoc cōmodi
 us, & maiore ēt cū fide faciamus, duos medicos p̃cīpes Hip-
 pocratē, atq; Galenū i mediū adducamus. Hippocrateſ tertiā
 p̃ticula aphorismorū illo Aphorismo, quo morbos aſtiuos cō-
 nūerat ita pronūciāuit. Aestate uero qdā horū & febres cōtiuæ
 & ardētes, & tertiana plurimā, & uomitus, & alui profluuiā, &

Hippocra-
 tes Galenus

oculorū, atq; aurīū dolōres, & oris exulcerationes, & pudēdorū
putredies, atq; sudamīa, Galenus uero partē illā aphorismi, q̄ ad
nostrū propōsitū attinet ī hūc modū exponit. Liquet at̄ q̄ oris
ulcera fiūt ex hūore bilioso. Pudēdorū uero putredies nō sim-
pliciter accidūt, sed qn̄ magis hūida aētas, uel sine flatibz, uel au-
stro flāte cōtigerit. Vbi. n. plurimū a naturā mō ad hūiditatē, &
flatuū carētiā recesso, nō mō pudēdorū, sed cuiuslibet ptis al-
terius putredies facit, q̄lis fuit ille t̄pis status, q̄ & in tertio epide-
miarū libro, & in sc̄do circa initia describitur. Exigua uero aeris
euerfiones iō attīgūt pudēda, quoniā hāc pp̄ caliditatē, atq; hu-
miditatē suapte natura ex q̄libet occasiōe sunt apta, putrescere,
adeo, ut qn̄ ēt suā aētas seruauerit rēpaturā q̄ multis īfestātur sup-
fluitatibus, cū hāc aliquā ob cām ad pudēda defluerit ipsoꝝ pu-
tredinē patiātur. Sudamīa uero sūt ex genere pustularū, q̄ ueni-
unt īsuperficie, & cutē ulceꝝ istar exasperāt. Fiūt at̄ ut ēt ipsū īdicat
nomē ex multis sudoribus, qn̄ hi uel biliosiores, uel oīno mor-
daciores extiterit, mordēt. n. cuti, & prurigiōsa reddunt, atq; in
modū ulceꝝ asperā. Iā ex istis Galeni uerbis Hippocratis sensū
īterpretātis unicuiq; patere arbitror cām eius effectus, de quo
hoīes plurimū sūt admirati. Si. n. pustula, q̄s morbū gallicū no-
miāmus nihil aliud sunt nisi q̄dā supfluitatū sua multitudine cor-
pora hūana īfestatiū germīa, eas partes, q̄ sūt magis putredini ob-
noxia (sūt at̄ hāc prācipue obscenā pp̄ earū (ut īqt Galenus) ca-
lilitatē atq; hūiditatē) priores sēire putredinē, deinde illas, q̄ nō
aeque sūt suapte natura ad patiēdum aptae nō mō fit uerisimile,
sed propemodū necessariū. Cā ēt ī prōptu ē cur eadē pustula
non pudenda tantum, sed etiam reliquum corpus infecerint,
nimia, s̄astiui aeris ī hūiditate ītēperies, q̄ (ut īqt Galenus) ī expo-
sitōe aphorismi nup̄ allegati) nō mō in pudēdis, sed ī q̄libet alia
corpis pte putredies facit, q̄lē ēt aeris ad nimiam caliditatē, atq;
hūiditatē euerfionē, & secūdo, & tertio piter libro epidemiarū
fuisse ab Hippocrate tactā. Galenus ēt ī nup̄ dicta expōne testa-
tur. Cum uero hāc, quā nostro tēpore cōtingit ītēperie illi, de
qua scripsit Hippocrates ferē similit̄ fuisse arbitremur, an etiam

Cur morbo
gallicus a pu-
dēdis icipiat

mala similia genuerit uideamus. Hoc aut liquido uideri nō potest nisi, quæ de suæ ætatis intēperie græce scripsit Hippocrates latine proferantur, cū ut multis aliis Hippocratis libris ita præcipue eiusdē auctoris epidemiis fideliter trāslatis careamus. Hæc sunt secūdo libro epidemiæ Hippocratis uerba. Carbones in cranone æstiu, pluebat in æstibus aqua exuberāte cōtinue, fiebant aut magis austro flāte, & suberāt quidē in cute humores quidem liquidiores, qui intercepti incalescebāt, & pruritū faciebāt deīde uesicæ ueluti in igne adustis excitabantur, ac sub cuti exuri uidebantur. Sed hæc quidē aeris intēperies uno tantū tēpore æstate, scōtigit, quæ uero in tertio libro epidemiæ ab eodem Hippocrate scribitur, totū annū si cuti hæc nostra ferē supflua humiditate maculauit. Audiamus igitur Hippocratē ita de hac anni totius infectione loquentem. Annus inquit erat australis abūdās pluuiis, Deīdenō multo post, Cum autē totus annus australis, & humidus, & mollis factus esset mox quæ ex eadem totius anni intēperatura ob supfluitatū putredinē hominibus mala euenire cōnumerat, atq; inter cætera herisipelata, oris ulcera, gutturis passiōes, pudēdoꝝ pustulas, carbūculos, oculoꝝ inflammationes, uētris pturbatiōes. Deīde quales essent fluxiones enarrās, ita scribit. Erat aut fluxio cōsistēs nō puri similis, sed quidam aliū putredinis modus, postremo inferius uolēs ostendere omnimodē putredinis mala ita inquit, Pluribus erāt ora affecta ulceribus, quæ & *quæ* uocātur. Fluxiones exulcerātes, Plurimæ exulceratiōes circa pudenda tubercula intrinsecus & extrinsecus quæ multoꝝ intuitus corrūpebant, quales sunt quæ ficus appellantur. Oriebantur & in aliis ulceribus pluria, & in pudēdis carbunculi multi æstiuo tempore, & alia, quæ putredo uocantur, magna entymata, herpes plurimis magni. Quis non similem nostri temporis epidemiam ex uerbis hippocratis recognoscat quot enim fuerint, qui & oris ulcera & herpes labra aliquando exedentes, & nigras pustulas carbunculis similes pruritum nonnunquam intolerabilem ingerētes, & multa alia tubercula, quandoq; etiam oculos infestantia pertulere nō

expedit cōmemorare, quando hæc insigniora fuerunt, quam
ut egeant enarratione. Vt igitur tandem morbi gallici naturā sū
matim cōprendamus. Hic nō unus specie, sed tātū genere exi
stit, possumusq; ipsum hoc pacto describere. Morbus gallicus
est pustula ex uaria humorū corruptiōe generata pp nimia æ
ris in calore, atq; humiditate præsertim in tēperie, pudenda pri
mum, deide reliquū corpus cū magno plerunq; dolore occu
pātes. Cur pudenda primū, deide reliquū corpus obsederint,
cām antea ex Galeni expositione assignauimus. Sed neq; diffi
cile est cur idē morbus sæuū qbusdam dolorem intulerit, red
derationē, cū præsertim id prius fuerit obseruatum illos ma
iorem sensisse cruciatū, quibus uel nulla, uel pauca admodū
pustula in cute exteriorē apparuerūt. Humor. n. noxius, quem
natura ibecillior tētauit qdē, nō tamē potuit ad exteriora pro
pellere tādē in articuloꝝ neruos incubuit, ibiq; ingētē dolorem
excitauit. duobus ētiter ceteros modis ut inqt Galenus i expo
sitiōe aphorismi tertiæ pticulæ qui ita incipit. Vere, n. atra bilis
ægritudines, atq; furores, & morbi comitiales, solet se natura op
pressa releuare, uel. s. materiā inutilē a mēbris itimis ac principali
bus ad extimā cutim emittēdo, uel ad ptes ignobiliores, quales
sūt glādulosæ, & articuloꝝ cōpagines detrudēdo, sūt, n. hæ præ
ceteris ad suscipiēdas apte supfluitates, ut cōstat ex Galeni ex
positiōe i aphorismū quartæ pticulæ ita dicētē, Quicūq; in feбри
bus lassitudinē habēt iis ad articulos atq; maxillas abscessus fiūt.
Primū inuit Hippocrates modū cū in altero aphorismo. liche
nas lepras & pustulas ulcerosas inter morbos uernales, quorum
nō nulli iuxta eūdē Hippocratē ætati cōmunicātur enumerat,
secūdū uero cū phymata quæ sūt tubercula proprie i partibus
glādulosis ut Paulus atq; Galenus sētiūt oriētia, ac præterea arti
culoꝝ dolores adiūgit. Quare i morbo Gallico una, eadēq; ma
teria & pustulas facere, & dolorē in articulis creditur excitare,
ac q̄tū ad hoc attinet nō duo morbi, sed unus tātū cuius dolor
est symptoma reputatur. Illi, n. ipsi q nullas habēt pustulas in su
perficie exteriorē, similes tamē abscessus hēre itiussecus possunt

Descriptio
morbi gal
lici.

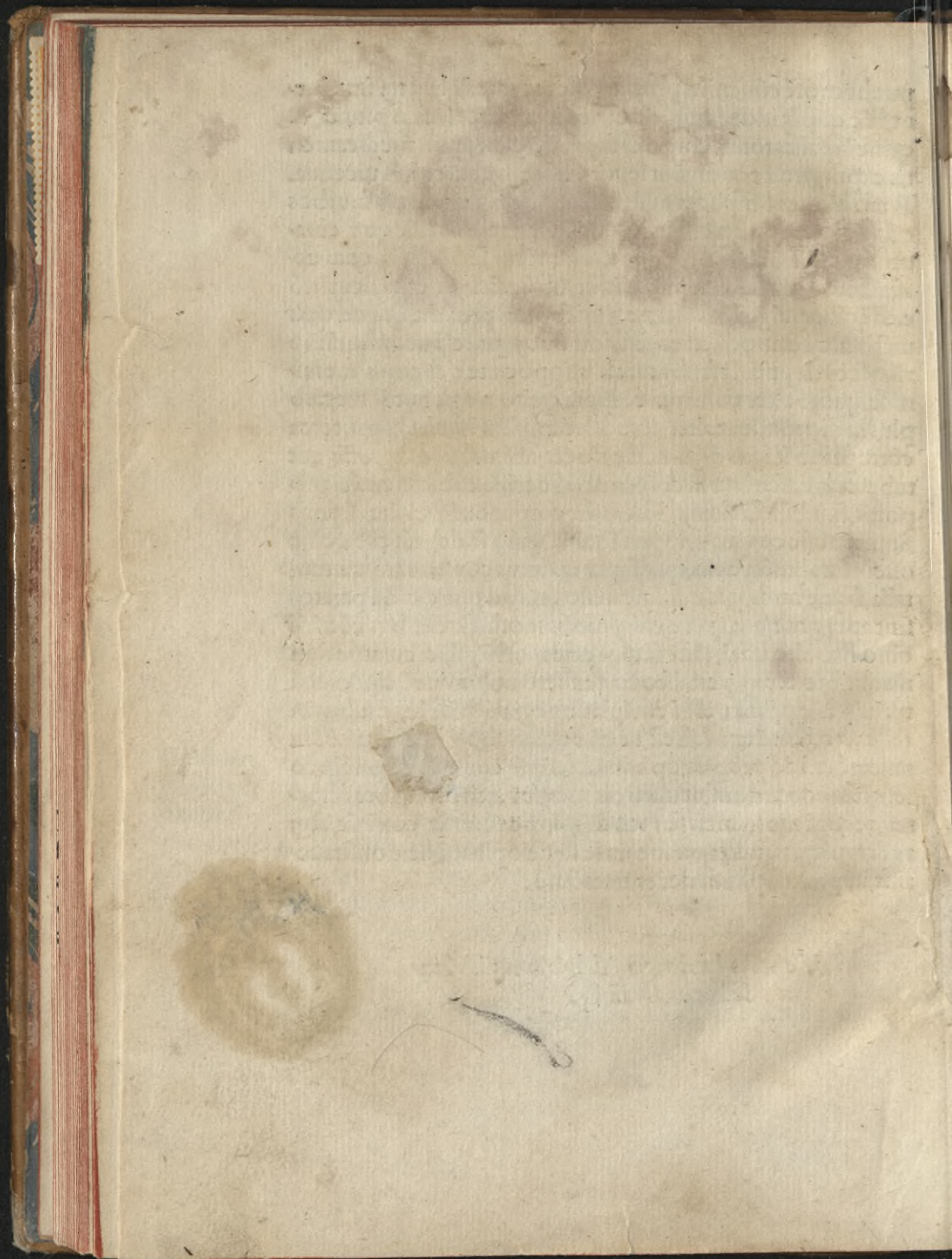
Curatio
morbi gal-
lici summa-
tim & bre-
uiter tra-
cta.

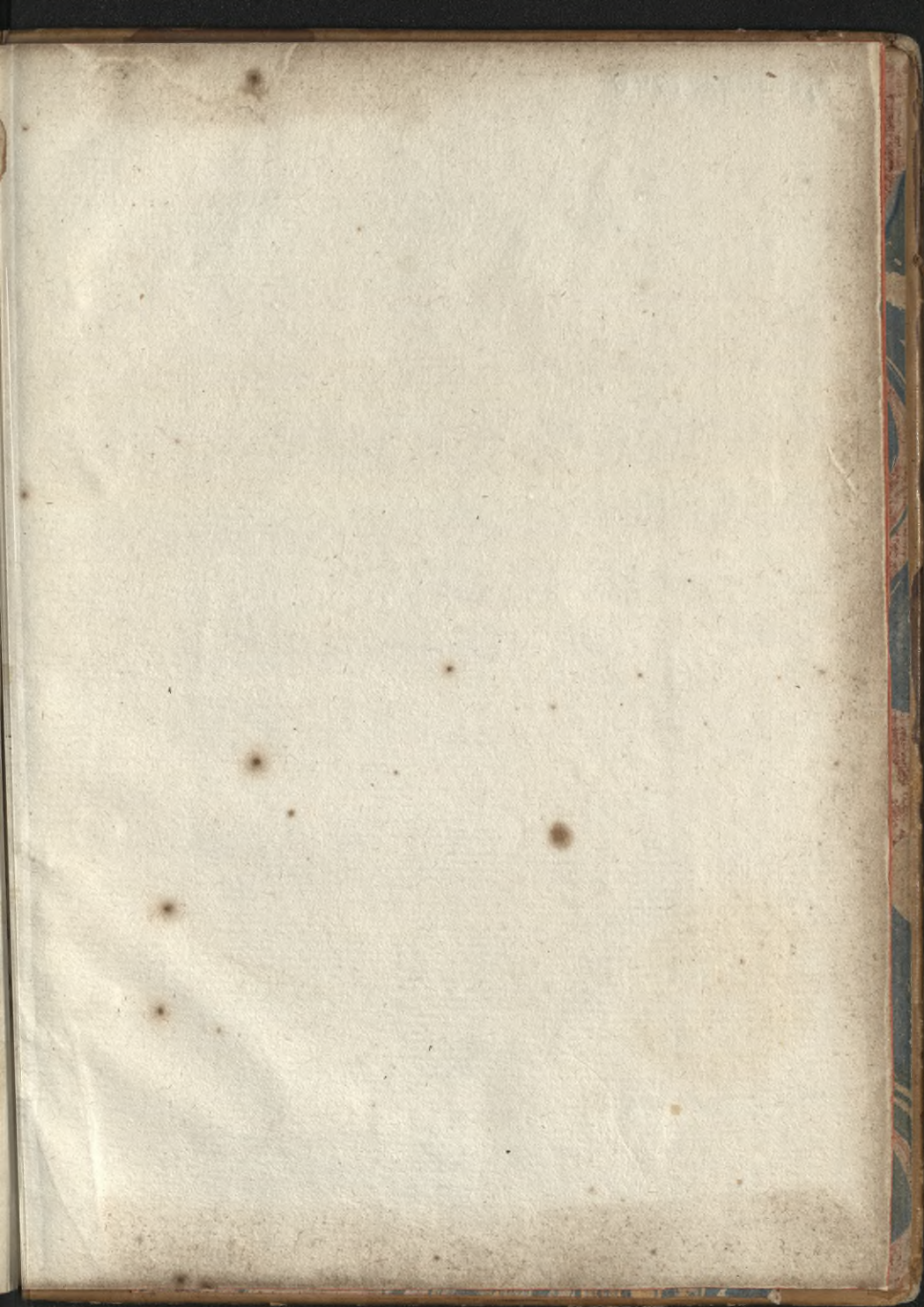
cū maiore aliquādo (ut diximus cruciatu) Immo nō nulli medi-
ci in qbusdā mortuis quos morbus gallicus uiuētes ifestarat eius
morbi explorādi gratia dissectis ita eē deprehēderūt, cui qdē rei
prater sensū ē ratio ad stipulatur. quoniā (ut iquit Galenus) in li-
bro, qui de cholera nigra inscribitur haud quā credēdū est par-
tes interiores esse adamantinas, ut nō eisde, quibus uidemus ex-
teriores affici noxis subiciantur. Hāc habui quā de morbi gal-
lici natura, cāis ue cū morbi ip sius, tū casuū eidē morbo assiden-
tiū scriberē. Quod si quis forte a me expectabat, ut morbū gal-
licū uno aliquo noīe apud antiquos usitato tanq̃ simplicē spe-
ciē designarē nō potuisse me aliter, q̃ ip sius morbi natura multi-
plex exigebat explanare, tādē itelliget si animaduertit Hip-
pocratem tātū i doctrīa uix similem epidemiā ex similī cā suo
tempore factā per uaria ulcē, atq; tumorē genera descripsisse.
Quod si quis plus se Hippocrate sapere arbitratur, is morbum
gallicū tēter melius definire. Nos quā de eodē morbo sentie-
bamus pro nostri igenii ibecillitate prāsenti opere i mediū cō-
tulimus. Si qs uero ē illud a me postrēo exigebat, ut qbus nā ei-
dem morbo remediis succurratur, edocerē, qut multiplex est.
ita multiplicē curationē desiderat, id me nō sinē multa operis
prolixitate facere potuisse qsq; peritus iudicabit, cū in singula
pustulā genera singula medicamēta scribenda fuerit, qbus ta-
men plena sūt oīum ferē uolumīa medicorū. Quare eadē hoc i
loco repetere nō mō lōgus, sed etiam superuacuuus forte labor
fuiſſet. Illud tamen i uniuerſum uolo admonere cauendū esse
a medicis, ne more mali ſutoris eodem calceo pedes oēs i due-
re laborātis, ip si quoq; morbum gallicū eadem i oībus medici-
na ſanare ſtudeāt, ne ue etiā, quod plurimi faciunt, deceptores,
pax puro corpori unctiōes ex reprimentibz ſuperinducāt. Ha-
cū ut cutem aliquādo liberāt, atq; in prāsentia leuāt, ita morbū
uertunt ad iteriora. & faciunt priore periculo ſiorem. Quare ut
etiā aliqua ex parte curādi uīā ac rōnem attingā, nihil a deo expe-
dire in hoc morbo puto, q̃ plenīs uenis multum ſanguinis mit-
tere, ſicuti ubi ſlaue bilis in corpore redundauerit, hunc præci-

pue humorē cōueniēti pharmaco euacuare. Vbi atra inualuerit, hāc quoq; idonea educere medicina, ita & salsā pituitā, & quascūq; alias totius corporis supfluitates propriis medicamentis expurgare. Et quoniā ut sentit Galenus, atq; etiā Auicenna. Raro hūores simplices pustulas simplices faciunt, ad morbos cōpositos cōposita etiā medicamēta sint adhibēda, quæ curationis ratio nō mō in his, quæ itra sumūtur, sed & i illis, quæ extrinsecus iponūtur, est (ut arbitror) obseruāda, quoniā sicuti nō eadē oībo purgatiōes, ita neq; unctiones prosunt, q̄tū uero ad uictus attinet modū in eo seruādo duorū præcipue aphorismo rū, q̄ secūda pticula scribūtur ab Hippocrate debemus meminisse, quorū alter corrupta corpora quāto magis nutriūtur, tātō plus lædi pronūtiat, alter uero & hoc ipsum insinuat, & præterea corrupta ab itegris dignoscere docet, ubi. n. fauces ægrotāt, aut tubercula nascuntur in corpore cōsiderāda esse excremēta proponit, si. n. biliosa fuerint idicio sūt corpus male se hēre, si sanis similia posse corpus sine piculo ali. Qualia ēt debeāt esse q̄cūq; offerūtur alimēta ex iis, quæ supra diximus constare arbitramur, talia, s. quæ humores minime malos, aut ad putrescēdū paratos sint apta generare, quæ deniq; causis morbū faciētibz cōtrariā oīno habeāt naturā, Hæc sūt, quæ de morbi gallici curatiōe summatim, breuiterq; pertrāseo forte altero uolumine latius executurus, si hāc primā nostrā cōtēplationē gratā fuisse legentibus intellexero. Tātū tamē ab est, ut quæ uel ad aliorū opinionū cōfutationē, uel ad propriæ opinionis scripsi corroboratiōē loco sentētiarū hēri uelim, ut ultro oīs medicæ artis professores horter, acrogē me in meis scriptis diligēter examinēt, corrigāt, atq; re darguāt, paratum quæ me male fuisse opinatū demonstraerint, ut philosophum decet, retractare.

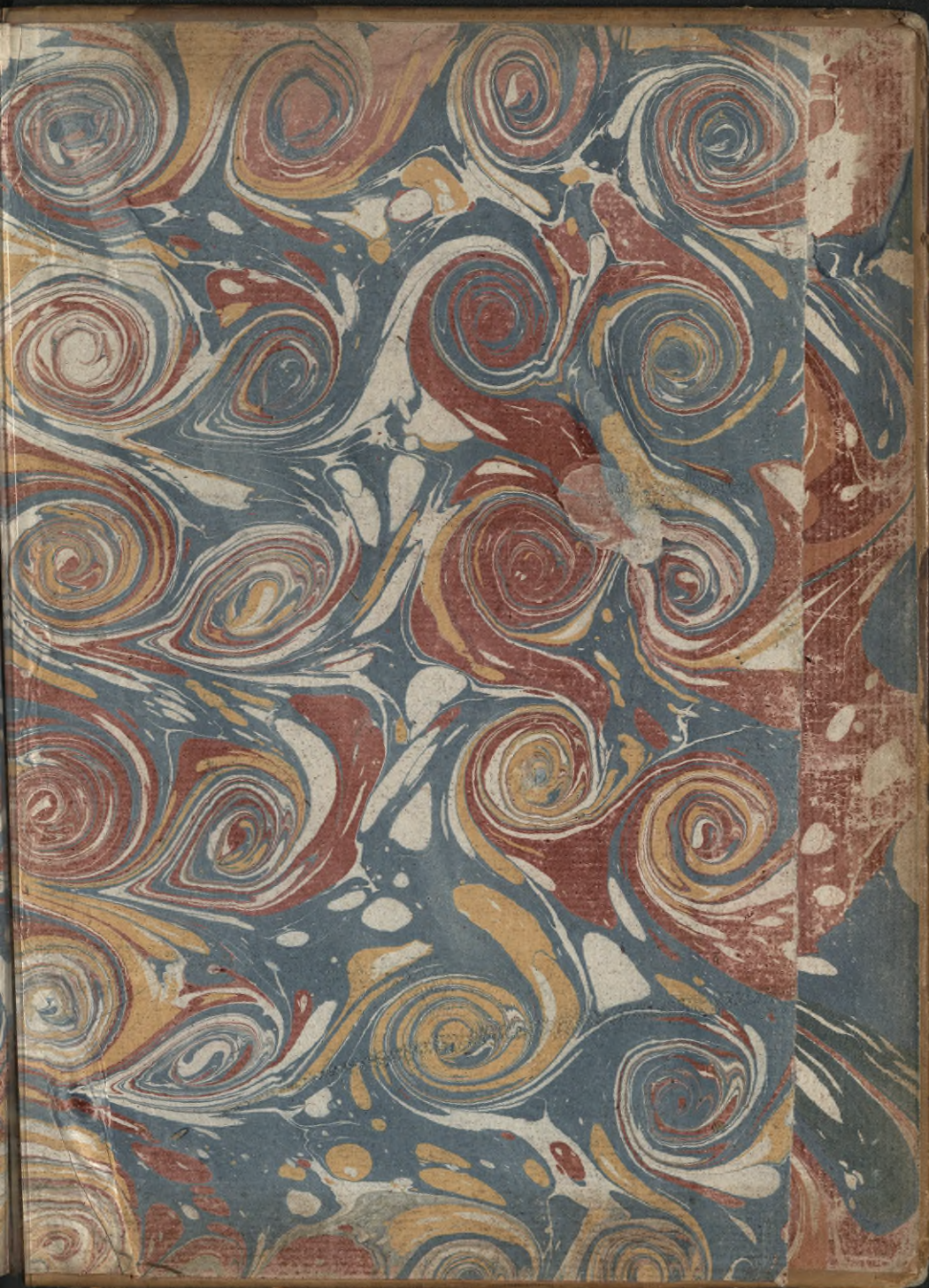
Venetiis, In domo Aldi Manutii. Men-
se Iunio. M. iiii, D.

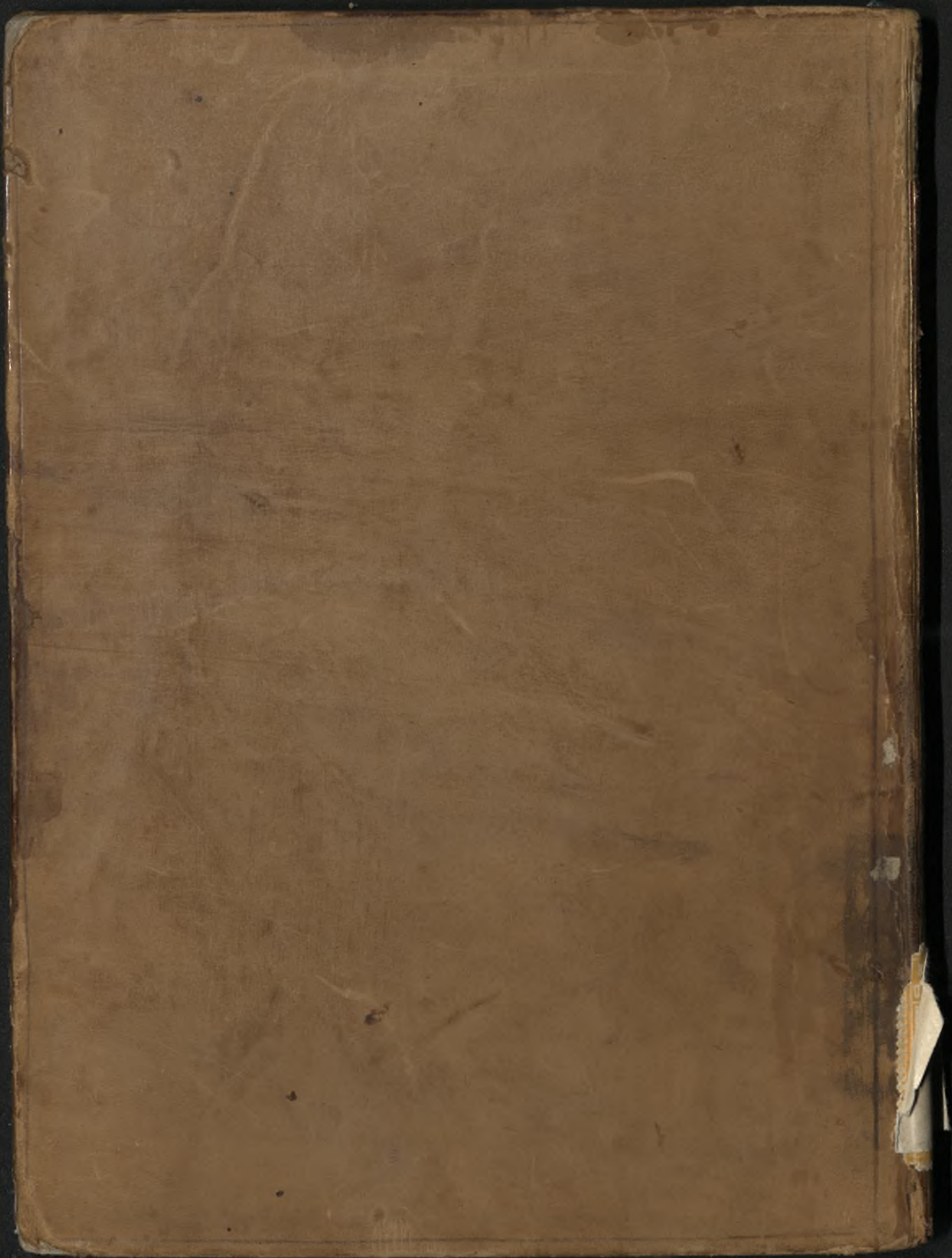

X L

1493

MOXA 80